

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע.	חיפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
כניסת שבת	16:57	17:12	17:06	17:05	16:56	17:05	17:15	17:05	16:57
יציאת שבת	18:09	18:11	18:10	18:10	18:10	18:10	18:11	18:08	18:10
ר"ת	18:50	18:46	18:48	18:47	18:49	18:47	18:50	18:43	18:50

בס"ד לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

פרשת כי תשא י - טז אדר | דף היומי - עבודה זרה מא - מז | משנה ברוה - סימן שי"א טעף ל"ו עד תחילת סימן ש"ב | מוסר - קונטרס תפארת אדם - מתחילת פרק ג' עד פרק ו' "וראה נא" | קנין חכמה - פרק ג' משנה טז 'וכל החצה' עד פרק ד' משנה א' 'אחוזו עשיר'

יום המישי ז' אדר תשע"ח | פגיגי פרשת תצוה | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu
דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

מדד מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א את החום, ולקח את המדחום לעצמו, כדי שהאח לא יראה את התוצאה ויכתוב בשבת. לשאלת האח כיצד יוכל לדעת את התוצאות, השיב לו מרן רבי גרשון: "אל תדאג, תחזור במוצאי שבת ותשמע ממני את כל תוצאות המדידות במדויק!"

"עכשיו אני מבין הכל" - חכמת הלב של מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

מזמין מוזמן

ישיבת פוניבז' המעטירה. הבה נטה אוזן לדו-שיח הבלתי שגרתי שהתפתח במסדרונות הישיבה.
- "סכום כה גדול של כסף צריך שמירה מעולה"
- "אמנם כן, אך השאלה היכן?"
- "ומדוע שלא תקח את הכסף הביתה?"
- "איני גר בבני ברק, הורי גרים הרחק"
- "אם כך אשמור אני על כספך"

- "אה, חלילה לי מלהטריח!"

- "טרחה? איזו טרחה יש בדבר?"

השיחה, אף כי נשמעת שיחת רעים המשווחים כשוים, אינה אלא שיחה מלפני עשרות שנים, של בחור עם ראש הישיבה, מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין. בדרך אגב, נודע לראש הישיבה הנערץ מפי הבחור, כי קיבל לידיו סכום כסף גדול מאד. הבחור חש להסתובב עם סכומי כסף גדולים למשך זמן בלתי מוגבל, אלא שכאמור הוריו גרו הרחק ומקום לשמרו - אין.

"אשמור לך אני על הכסף", אמר ראש הישיבה בפשטות, אך הבחור נרתע לאחוריו. להטריח את הראש הישיבה?

הדו-שיח המשיך להתנהל בתכנתו, כשראש הישיבה מפציר מזה, והבחור מוחה על כבוד תורתו מזה. סוף דבר הועבר הכסף לשמירתו של מרן ראש הישיבה, כשבתמורה מועברת אל הבחור תחושה ברורה כי

אין זו טרחה כלל וכלל.

הענין הסתיים בפשטות ובנעימות.

חלף זמן. לאחר תקופה ארוכה למדי נזקק הבחור לכסף. החליט הבחור לסור אל ביתו של הגאון רבי גרשון, מקום של וודאי מונח הכסף למשמרת.
- "שלום עליכם! מה רצונכם?"
- "רציתי לבקש את הכסף"

- "או בוודאי", אומר ראש הישיבה, ותוך כך מכניס ידו אל כיס הפראק, הוא שולף מעטפה סגורה ומוסרה לבחור. "הא לך כספך".
הבחור מתבונן במעטפה - מעטפה סגורה הנושאת את שמו ואת סכום

המשך בעמוד 5 <<<

"אשר מלאתי רוח חכמה" (שמות כ"ח, ג')
כשראש הישיבה אושפז 'לחוק בחור אחד'...

מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, אושפז פעם בבית החולים לצורך טיפול רפואי, ושהה שם אף בשבת קודש. במהלך השבת התרחש סיפור מעניין, שהרעיש את מחלקת 'טיפול נמרץ' של בית החולים, וקירב רבים מעובדי הרפואה:

היה זה כאשר הגיע האח, כדי למדוד את חומו של הגאון רבי גרשון עם מדחום דיגיטלי. בתגובה בקש מדחום כספית שאין בו חילול שבת. לאחר שהאח מצא והביא מדחום כספית, מדד הגאון רבי גרשון את החום ולקח את המדחום לעצמו, כדי שהאח לא יראה את התוצאה ויכתוב בשבת. לשאלת האח כיצד יוכל לדעת את התוצאות, השיב לו הגאון רבי גרשון: "אל תדאג, תחזור במוצאי שבת ותשמע ממני את כל תוצאות המדידות במדויק!". וכך היה, מיד בצאת השבת חזר הגאון רבי גרשון בפני האח על כל התוצאות בפרוטרוט.

האח הגיב בהתפעלות רבה לנוכח מעשה זה, ושוחח בהערצה עם ראש הישיבה על ענייני היהדות, בעודו מבקש שכל עובדי אותה המשמרת של המחלקה, ישמעו דברי חיזוק מראש הישיבה. ואכן במהלך סעודת השבת, ישבו הרופאים ואנשי הצוות של מחלקת 'טיפול נמרץ' בית'ל השומר, לשמוע דברי חיזוק והתעוררות מראש הישיבה.

בעקבות אשפוזו של הגאון רבי גרשון, נתעוררו בהיכלי הישיבות לחיזוק בהתמדת התורה בימי שישי ושבת לרפואתו. בעקבות ההתעוררות התחזקו אברכים רבים לקבוע חברותות מיוחדות לימי שישי ושבת, ובפרט בלילות שבת הארוכים בכל חודשי החורף.

כשהגיע דבר החיזוק לאוזני הגאון רבי גרשון, שמח מאד והגיב: "עד עכשיו לא הבנתי לשם מה אושפזתי בבית החולים, כל הזמן אני חושב מה זאת עשה אלקים לנו, ומדוע נגזרה הגזרה של כל החרדה הגדולה הזאת, אבל עכשיו מבין אני כי הכל היה שווה בשביל חיזוקו של יהודי אחד!"

אותו בחור ביקש 'לעקוף' את התורה, ולפי ששמע שרבינו פותח בכל יום את סדר יומו בשעה 4:00 לפנות בוקר - החליט לנצל זאת, וכך באחד הבקרים נקש על דלת ביתו של רבינו בשעה 5:00 בבוקר. הוא לא רצה להטריח או להעיר את בני הבית, לפיכך הסתפק בנקישה אחת בלבד

מרח הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זיע"א, מנהיג בחכמה ובתבונה ובהוראה לדורות הבאים

"אֲשֶׁר מְלֵאֲתֵינוּ רוּחַ חֲכָמָה" (שמות כ"ח, ג')

סיפר תלמידו, הגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א: "הדרכת מרח בהוראה לתלמידים, התחילה כבר בהיותו בחו"ל ונמשכה בא"י ביתר שאת ועוד. היו לו כבר תלמידים שקיבלו ממנו דרכי הוראה מצעירותו ממש, כמו הגאון רבי משה הלברשטאם, ויבדלו לחיים טובים שאר תלמידיו הגדולים. אולם מאז שהקים את 'בית ההוראה', שזהו אחד ממפעליו הגדולים, זכה ויצאו תחת ידיו מאות רבנים מורי הוראה בכל תפוצות ישראל".

בתחילה כשהגיע רבינו לבני ברק, בשנת תש"ז, היה נושא לבד בעול ההוראה. דלתות ביתו היו פתוחות לכל השואלים בכל זמן ובכל עת, וכך סיפר הרה"ג רבי יוסף קולמן זצ"ל, שהיה תלמיד מובהק של רבינו: "כאשר זכיתי לסעוד על שולחנו של רבינו בסעודת שבת קודש, לא יכל רבינו לעשות קידוש, כיון שבכל רגע התדפקו על דלת הבית אנשים שונים, ובפיהם שאלות הלכתיות דחופות, עד שאמר לי רבינו: 'אתה רואה, הרב לא יכול אפילו לעשות קידוש...' "

"עד שהוצרך רבינו לעשות זמני קבלת קהל לשאלות שאינן 'פיקוח נפש', ובשעות אלו היו המונים עולים לשאול ב'אורים ותומים' בדבר ה', לדעת את המעשה אשר יעשון בכל ד' חלקי שו"ע, מוסר והשקפה. כך נמשך הדבר קרוב לשלושים שנה, כשהוא לבדו היה עונה לכל הפונים.

"בשנת תש"מ בחודש כסלו, לקה רבינו בלבד. כבד היה עליו המשא, מה גם שמיום ליום יצא שמו בכל העולם כפוסק הדור, ורבים שיחרו לפתחו. בימים ההם היה עונה לשלושת אלפים שאלות בחודש, ממוצע של כמאה שאלות ביום. בחנוכה באותה שנה, שחזר מבית החולים, החליט כי הוא פותח 'בית ההוראה' עם רבנים מטעמו שיעמדו לו לעזר בהוראה.

"הוא מינה אותי ואת ידידנו ומכובדנו, הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א, להיות לו לעזר. מאז זכיתי לשמש בקודש יום יום, כולל ימי שישי, ערבי שבתות וחגים, דבר יום ביומו. בכל הימים היינו קשורים בכל דבר וענין עם רבינו זצוק"ל, היינו מתייעצים עמו בכל שאלה והוא אשר כיוון אותנו לדבר אמת. פעמים רבות היה מברך אותי, והיה אומר בענותנותו: "הי"ר שלא תצא תקלה תחת ידינו", והיה מראה בידו הק' שהכוונה לשנינו, עליו ואבדלחט"א עלי".

מי יורה לדור הבא

רבינו ראה בהעמדת מורי הוראה שליחות ותפקיד. בשנים קדמוניות, כאשר הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א (אשר רבינו העיד עליו שלא משה ידו מתוך ידו במשך ארבעים שנה) החל יושב ומשמש לפניו, בא פעם אדם לפני רבינו, כדי לשאול הוראה מפיו. היתה זו שאלה פרטית ולפיכך ביקש השואל שהגרמ"ש יצא מן החדר, והוא ישיח את השאלה באוזניו של רבינו בלבד, אך רבנו לא הסכים, כשהוא אומר לשואל: "ומי יורה לדור הבא?"

כי אכן הדאגה להעמיד את מורי ההוראה של הדור הבא, עמדה בראש מעייניו של רבינו. הוא החדיר את העובדה הפשוטה כיום לכל שואל, כי כמה רבנים - בהם לעיתים מורי הוראה צעירים העושים 'שימוש' - יהיו נוכחים בעת השאלה ומתן התשובה אל השואל.

ואכן רבינו זכה שעמלו הרב נשא פירות, וב"ה לא אלמן ישראל, כשהוא יכול להסתמך על גדולי ההוראה שהעמיד רבינו בעצמו ועל ידי תלמידיו, עד שזכינו ומדן ועד באר שבע פשטה הוראה בישראל. פעם התבטא רבינו ואמר לאחד ממקורביו, שקרוב לאלף ומאתים מורי הוראה קיבלו הימנו סמיכה!

אחריות רבינו על מורי ההוראה

"גם לאחר שהקים רבינו את בית ההוראה", המשיך הגרי"מ שטרן וסיפר, "ימים וחודשים היה רבינו עוקב אחר פסיקתנו. הרגשתי לפעמים שהיה מאזין ומקשיב לאופן הוראתנו. גם קו הטלפון של בית ההוראה היה קו אחד עם קו ביתו של רבינו, ובכל פעם שהטלפון היה מצלצל גם אצלו בבית היה מצלצל, והרבה פעמים היה רבינו מקשיב לשאלה ורצה לשמוע את התשובה אם עונים אנו נכונה.

"כאשר שמענו בעת השיחה 'הד', או אז ידענו כי רבינו מקשיב לתשובותינו. רבינו כמעט ולא התערב בעת שהיינו עונים. זכורני פעם אחת שתוך כדי שיחה התערב, היה זה בל"ג בעומר שחל ביום א', ונשאלתי האם כבר מותר להסתפר ביום ו'. הוריתי לו להחמיר ולא להסתפר, וזאת אעפ"י שהרמ"א בסמ"ח תצ"ג סעיף ב' פוסק שמתוך כיוון שיש הרבה אחרונים שמחמירים כמובא שם ב'כף החיים' בשם מהרי"ל וא"ר.

"או אז התערב רבינו ואמר לי על קו הטלפון: 'ר' יעקב מאיר, אמור ופסוק לו שמותר, כיון שהרמ"א מתיר... והכל היה שלא תצא תקלה! בית ההוראה התנהל על פי הוראותיו הבלעדיות, כשרוחו חופפת כל העת על הבית הגדול ויושבו".

פעם נשאל אחד ממורי ההוראה שאלה בענין רפואי, אחרי שהשיב, חתם בברכה לרפואה שלמה. רבינו הגיב לו בקורת רוח מרובה: "הינך משיב כמו מורה הוראה".

עוד מעלה היתה לפסיקתו של רבינו, שהיתה חדה וברורה; לא היה עונה בלשון 'נראה לי כך', 'אפשר', 'יתכן', או בניסוח שהיה מותר עדיין את השואל עם חצי שאלה בפיו, אלא הקפיד רבינו לחתוך את העניינים בפסק ברור, והשואל יצא עם תשובה מספקת וברורה לשאלתו.

כשנשאל רבינו על ידי אחד ממקורביו בימים ההם, מדוע אין פותחים את בית ההוראה בכל שעות היום, כשבכל שעה יתחלף מורה הוראה, ענה רבינו בתמיחה: "הרי אינני יכול לשבת כל היום ולענות", בהטעמו: "הרי כשביית ההוראה פתוח, זה תחת אחריות! לכן בית ההוראה יכול להיות פתוח רק בשעות שאני יכול להימצא בשטח!".

רבינו חש באחריות עצומה בענין בית ההוראה, ממש כעול על צווארו. כמה דאג שגם בעש"ק אהה"צ יהיה מי שישב לשאלות, כאשר לו עצמו היה קשה לענות מפאת קוצר הזמן. לפני שנסע למנוחה, היה רגיל לשאול שוב ושוב: "האם אני יכול לנסוע? האם יש מי שישב לשאלות? האם העיר לא תסבול מהיעדרותי?"... לא נחה דעתו, עד כי תלמידיו שכנעו אותו כי יש מי שישב במקומו, והפצירו בו שהנסיעה למנוחה לה הוא כה זקוק, היא לא למענו אלא למען הכלל. אף בעת שנסע הוא היה מתנצל: "האמינו לי, בשבילי מדובר ברוחניות! שם אני מסוגל לשבת מספר שעות, ולעסוק בנושא אחד ללא הפרעה! שם, בנופש, אני כותב את התשובות!". ואכן תשובות רבות נכתבו בימי המנוחה, כפי שמצוין ב'שבט הלוי'.

שליטה מופלאה בכל התורה

בזכות החזרות המרובות הללו יומם ולילה, זכה רבינו שכל התורה כולה היתה שגורה בפיו. סיפר תלמידו הרה"ג רבי יצחק וייס שליט"א: "היקף הידיעות של רבינו במכמני התורה היתה מופלאה ביותר, ועד התקופה האחרונה לחיי-חיותו ראו את השליטה העצומה שלו בש"ס ופוסקים, באופן מפליא. כשהיה רבינו נשאל שאלה היה משיב על אתר עם המקור לזה, בבהירות נפלאה; ידע לצטט רש"י וראשונים שנראים זניחים, עד סוף ימיו בע"פ!".

"רגע! רגע!" זעק האיש. "דעו לכם שאתם נותנים מלקות לאדם חף מפשע! אתם תצטרכו עוד לבקש ממני מחילה על הפשע הנורא שאתם עושים לי! אין לי כל מושג מה אתם רוצים ממני! כנראה חלה אצלכם טעות בכתובת!", בקיצער, האווירה בבית הדין נעשתה מתוחה מאד...

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על חכמת התורה והתושייה לכל תחומי החיים

"אֲשֶׁר מְלֵאֲתֵינוּ רוּחַ חֵכְמָה" (שמות כ"ח, ג')
מִי הַגִּנְבֵּי?

"בסדר! נסביר לך!"; אמר לו ר' שמואל. "תשכב כאן על השולחן. עוד רגע תקבל את ההסברים שביקשת! ההסברים שלנו הם באמצעות השוט הזה..."
ושליח בית הדין החל ב'הסבר'...
"רגע! רגע!", זעק האיש. "דעו לכם שאתם נותנים מלקות לאדם חף מפשע! אתם תצטרכו עוד לבקש ממני מחילה על הפשע הנורא שאתם עושים לי! אין לי כל מושג מה אתם רוצים ממני! כנראה חלה אצלכם טעות בכתובת!".
בקיצער, אווירה מתוחה מאד נעשתה בבית הדין... האמת נתנת להאמר, שגם הדיינים פקפקו בצדקת המעשה...
ורבי שמואל? מה הוא אומר?
"תקשרו אותו היטב! המשיכו להפליא בו מלקות נמרצות! עד שישב את הגזלה שגזל!"...

רבתי! לאדם שזכה לחכמת התורה - יש הכל! חכמת התורה נותנת לו חכמה, פקחות, עצה ותושייה בכל שטחי החיים.
מעשה נורא ארע בירושלים ב'חורבה שול' (בית כנסת 'החורבה'): היה זה בעיצומו של יום ראש השנה. יהודי אחד, בעל אמצעים, הגיע מחוץ לארץ להתארח באזור. והנה, בעיצומה של התפילה בבית הכנסת, בשעה שכל הקהל עמד בתפילה נגש יהודי אחד עבריין לבית בו התגורר הגביר, ורוקן אותו... אפילו את הפמוטות שהביא עמו היהודי מחו"ל גנב...
ותהום כל העיר. היה ניכר לעין כל כי ידו של יהודי היתה בגנבה... כל הסימנים הראו שהיתה זו א אידישע גנבה...

תפסו אותו, קשרו אותו לשולחן, והחלו לתת לו קלעפ...
ולפתע...

לפתע האיש צועק:
"הפסיקו! הפסיקו! אני הולך לביתי להשיב את הגנבה"!
ותהום כל העיר. מהיכן ידע זאת רבי שמואל?
כלום רוח הקדש נזרקה בו?
נענה רבי שמואל ואמר:
"אין לי רוח הקודש! פשוט מאד, בתפילת מוסף הבחנתי שיהודי זה יצא מבית

הכנסת, ושמתי לב שהוא שב רק לאחר זמן מרובה... כמו כן הבחנתי שבשעה שחזר, פניו היו נסערות משום מה. לא היתה לי הרגשה טובה לגבי... אחר כך, משנודע דבר הגנבה, נדלקה אצלי נורה אדומה, הוספתי לברר עוד פרטים על הברנש הזה, צרפתי פרט לפרט, עד שהוברר לי מעל לכל ספק שהוא הגנב!"

רבתי! "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה". מי שיש לו יראת שמים זוכה ל'חכמת התורה', וכשיש את 'חכמת התורה' - יש את הכל, כל החכמות שבעולם, וזוכים לסייעתא דשמיא מיוחדת על כל צעד ושעל.
(מתוך 'יחי ראובן')

במוצאי החג הוציאו דייני בית הדין מכתב חריף ובו איומים, חרמות וקללות, פולסא דנורא, הפונות אל הגנב להחזיר את הגנבה, וכרוז יצא ברחובות העיר, שאם הגנב לא ישיב לאלתר את הגנבה - לא יוציא את שנתו, רחמנא ליצלן!
באותה העת היה הגאון רבי שמואל סלנט צעיר לימים, ומשראה את נוסח הכרוז - סרב לחתום עליו. "בכרוז זה", הסביר, "אין כל תועלת. מי שמסוגל לשלוח ידו בגניבה בעיצומו של יום ראש השנה - לא יתרגש למשמע קללות של רבנים. יהודי שהגיע לדרגה שפלה שכזו, משולל כל אימה ופחד מן הדין! הוא זקוק לכסף, וזה הדבר היחיד המעניין אותו"...

"ומה כן ניתן לעשות?", שאלוהו הדיינים.
"אני מוכן לתת עצה", אמר ר' שמואל, "אבל בתנאי שאתם לא שואלים אותי שום שאלה... עליכם לציית לדברי באופן מוחלט עד הסוף"!
בלית ברירה הסכימו הדיינים לשמוע את עצתו בכפוף לתנאי שהתנה, וזאת על אף, שכאמור, היה רבי שמואל הקטן שבדיינים.
"עצתי היא", נענה ר' שמואל ואמר, "שתשלחו שני שליחים מטעם בית הדין לביתו של בן-אדם פלוני, שיביאוהו לכאן - לבית הדין, וכאן יהיה מוכן ומזומן שליח בית הדין הממונה על נתינת המלקות, להלקות את אותו פלוני"...

"ומנין לך שהוא הגנב?", שאלוהו הדיינים. "האם יש לך ראיות לכך?"
"אני התיתי אתכם שלא תשאלו שאלות, וכבר התחלתם לשאול?"
שני השליחים יצאו והביאו את האיש לבית הדין. ר' שמואל פנה אליו בדיבור נחרץ: "השב מייד את הגנבה שגנבת!"
"אינני יודע על מה אתם מדברים!", אמר האיש. "הסבירו לי במה דברים אמורים?"

<< המשך מעמוד קודם

באחד הבקרים נקש על דלת ביתו של רבינו בשעה 5:00 בבוקר. הוא לא חפץ להטריח או להעיר את בני הבית, לפיכך הסתפק בנקישה אחת בלבד. אך הנה עד מהרה נשמעו מתוך הבית טפיפות רגילים, והרבנית ניצבת בפתח ושואלת מה רצונו. הוא השיב כי ברצונו לברר אצל רבינו כמה שאלות. הרבנית הכניסה אותו אל תוך הבית.

"היה זה מחזה נפלא" - תיאר התלמיד. "רבינו ישב והגה ברמב"ם, ואילו הרבנית אף היא ישיבה בסלון ואמרה תהילים. כראותו אותי מיהר לברר אצלי מה מביא אותי לדפוק על הדלת בשעה כזו? ואני השבתי לרבינו כי יש לי כמה שאלות, ולפי שלא הצלחתי להכנס אל הקודש פנימה בשעות הרגילות, החלטתי לנסות את מזלי כעת..."

"רבינו השיב לי במאור פנים על כל שאלותי, דבר דבור על אופניו, בהירות ובקיאיות נדירה ועצומה בכל התורה כולה, ומזכרוני לא ימוש המעמד הנהדר הזה, כשרבינו ממרום גילו - כבן תשעים וחמש - יושב והוגה ברמב"ם בשעה 5 לפנות בוקר, ולמרות זאת נפנה אלי במאור פנים כדי להשיב לשאלותי!"
(מתוך הספר 'ולא שבט הלוי בלבד')

עד שנת תש"מ עוד לא היה בית הוראה, ורבנו היה עונה בעצמו כל יום אחה"צ במשך כשעתיים, ובזמן רגיל היו כמאה אנשים שואלים אותו ביום אחד, בכל מיני תחומים, ולכולם ענה בזריזות ובטוב טעם על שאלתם בכל תחומי ההלכה.

פעם הגיע רבינו לאנגליה, שם נערכה לו פגישה עם כמה רבנים מכל רחבי היבשת האנגלית, שרצו לברר אצלו שאלות קשות שהצטברו אצלם. בפגישה כל אחד שאל את מה שהיה נצרך לו בקהילתו, ושאלו אותו בתוך כשעתיים שאלות קשות בכל ד' חלקי שו"ע. רבינו ענה ברוע ובבהירות תשובה לכל אחד, בכל ד' חלקי שו"ע, ללא שנצרך לעיין בספר כל שהוא!

סיפר אברך שבבחרותו למד בישיבת פוניבז', כי באחד הימים הצטברו אצלו כמה שאלות והוא ביקש לבררן אצל רבינו, אלא שבאותו זמן כבר לא היה קל כל כך להכנס לרבינו, ומחמת ריבוי השואלים, נדרש היה לקבוע תור ולהמתין.

אותו בחור ביקש ל'עקוף' את התור, ולפי שמע שרבינו פותח בכל יום את סדר יומו בשעה 4:00 לפנות בוקר, החליט לנצל את שעת הכושר. וכך

סיפר רבינו שאחד מילדיו, כשהיה בגיל הרך, קרע לו דף מאחד מספריו. נתן בו רבינו עיניו במבט נוזף, נבהל הילד ואמר: "רק הורדתי 'מעשר' מהספר"... נהנה רבינו מאד מחכמתו של הילד, ושנים לאחר מכן היה מספר בשמחה מעשה זה

על שאלות, חידודי תורה, שיחות וספרים של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א

אם הביאו קורבנות ציבור משקלים של שנה שעברה, האם יצאו מי שפטור משקלים, האם יכול ליתן ולמסור לצבור? השומר את השקלים וטוען שאבדו באונס, האם חייב שבועה? ר"ח אדר שחל בשבת, מתי מושיבין השולחנות לשקלים? מה עושים עם הקלבון? אחים שחלקו במקצת נכסים, האם חייבין בקלבון? כמה עלו כל השקלים שנתנו ישראל במדבר כל שנה? למ"ד שכהנים אין שוקלין, האם הלויים שוקלין? האם יש לנשים כפרה בקרבנות ציבור, כיון שאין שוקלין?

מגילה

מהו להפסיק במגילה ולענות שלום מפני הכבוד? אם מוציאה את האנשים במגילה? מנין שהדרך לאכול בשר בפורים? ה' עובר אחורי ביהכנס' ושמע קול מגילה, האם יצא? האם מותר לשנות מעות פורים למצוה אחרת? האם יוצאין באדם אחד משלוח מנות ומתנות לאביונים? האם מותר להתענות בפורים, ביום שלפניהן ואחריהן? שכח 'על הניסים' בברהמ"ז, האם חוזר? כיצד כותבין בשטר באדר שני?

האם צריך לומר 'ארור המן' ו'ארורים בניו' ו'חרבונה זכור לטוב'? שאלות רבינו לבניו בשולחן שבת

סיפר בן רבינו, שכשהם היו ילדים שאלם רבינו בשולחן שבת את שמות התנאים והאמוראים לפי א"ב, כגון שמות תנאים באות א', וכל אחד אמר מה שזכר, וכן על זו הדרך, וכמו כן שאלם על התנ"ך כגון מי רכב על חמור, על סוס, על נשר, על פרידה וכו', וכן על זו הדרך.

חידודי התורה שמשמע בהם רבינו עם נכדיו

רשימה זו קבלנו מאחד מנכדי רבינו, ששאל לרבינו במשך סעודות שבת, ורשם הדברים לעצמו בילדותו. ואע"פ שבמשך הזמן הגיעו מעט הערות על הדברים, מ"מ כיון שאינו ענין של הלכה רק להראות חידודי התורה במה משמע רבינו עם נכדיו, השארנו הדברים כמו שהם ללא שינוי.

המילה הקטנה ביותר במנין הגימטריא, שהוא שם של אמורא מהירושלמי
הוא: ר' בא ואחריו ר' אבא.

המילה הגדולה ביותר באותיותיה ממגילת אסתר היא 'והאחשדרפנים' -
"א אותיות.

הפסוק הקטן בתיבותיו מהתנ"ך: "אדם שת אנוש" - דברי הימים.

המשנה הקטנה שבש"ס בבבלי: "סתם נזירות ל' יום" (נזיר ה' א) ואחריו פסחים (ק"ט ב') "אין מפטרין וכו'", ואחריו ב"ק (ק"ז ב') "שטפה נהר א"ל הרי שלך לפניך".

המשנה הגדולה בבבלי: זבחים (ק"ב א') שהוא תל"ט תיבות, ואחריו סנהדרין (ב' א') שהוא שפ"א תיבות.

הפרק הקטן בתהילים הוא: פרק ק"ז

הפרק הגדול בתהילים הוא: פרק ק"ט.

נביא הקטן שבנביאים הוא: עובדיה כ"א פסוקים

הפרק הקטן שבמשנה הוא: פרק 'החלו' (תמיד פ"ו)

הפרק הגדול שבמשנה הוא: כלים פ"ז - שיש בו י"ז משניות, ואחריו אהלות פ"ט - שיש בו ט"ז משניות.

הפרק הקטן שבגמ' הוא: פכ"א משבת - נוטל וכו'

הפרק הגדול שבגמ' הוא: פ"ק דקידושין - האישה נקנית.

"דברי הפרים האלה ונכתב בספר" (אסתר ט', ל"ב)

שח רבינו: כשהייתי ילד אמר לי פעם הגאון ר' יחיאל גורדון זצ"ל: "תשתדל לכתוב כל דבר מהחזו"א, כי אח"כ תתחרט אם לא תכתוב". אמנם בלבנו חשבנו שתמיד נשאר להיות עם החזו"א, וכלל לא עלה על דעתנו שיבוא יום שהוא לא יהיה אתנו... בסוף כתבתי את הדברים לאחר שנפטור, והיו דברים שלא זכרתי. וזכרתי ששאלתי את החזו"א באדם שאכל ולבסוף הקיא, האם צריך לברך ברכה אחרונה, ואיני זוכר מה ענה לי (א"ה ע"י שעת"ס ר"ח ס"א דלא יברך, ובמעשה איש ח"ג עמ' קכ"א הביא דהחזו"א סבר שיברך). ועוד הווה עובדא עם ר' עקיבא טננבוים, שהוריו גרו ליד הים, וכל יום היה רוחץ בים בבוקר. פעם אחת היה לבדו בים ונסחף למערבולת מים וכמעט טבע, ולפתע בא ערבי זקן, תפסו והוציאו לחוף ונעלם. שאל החזו"א אם צריך לברך "שעשה לי נס במקום הזה", ואיני זוכר מה ענה, ואף שאלתי את ר' עקיבא גופיה מה ענה לו וגם הוא אינו זוכר.

אמנם אמרתי לו, שכנראה ענה לו שלא לברך, כי אם היה אומר לו לברך ודאי היה זוכר, כי כל פעם שהוא שם צריך לברך שעשה לי נס במקום הזה.

"אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך"

הביאו לפני רבינו יהודי עשיר, שסייע לתלמיד חכם אחד להוציא את ספרו. אמר העשיר שהוא מוכן לתת חצי מהסכום, ובתמורה הוא מבקש רפואה לבנו שיש לו בעיה בקריאה, ואמר רבינו: "זה יהיה בסדר". לאחר פסת, כשחזר בנו לתלמוד תורה, התקשר המלמד לאביו, ושאלו אצל איזה רופא או פסיכולוג היה בנו שעזר כ"כ שהכל יסתדר, וכשמעם אותו עשיר את הדבר, התקשר מיד לתלמיד חכם הנ"ל, ואמר שנותן לו גם את החצי השני. כשסיפרתי לרבינו את המעשה הנ"ל, אמר רבינו בענווה שהלא זו גמרא מפורשת (מגילה ט"ו א'): "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך..."

"לפחות תגידו שזה לא טוב"

סיפר רבינו: הכרתי זקן אחד בתל אביב, שהוציא כמה ספרים על הרמב"ם. הוא סיפר שבחזו"ל כשאחד היה מוציא ספר, היו שלושה סוגי תגובות מהצבור: חלק היו אומרים 'נו, עוד ספר ישכב בארון...', חלק היו אומרים 'לא ידענו שהמחבר הוא כזה ת"ח...'. וחלק היו אומרים 'איזה שטויות כתוב פה, ממש חבל על הנייר...'. אבל כאן בארץ ישראל אין הדבר כן, אלא מי שמוציא ספר, לא אומרים לו דבר. לפחות תגידו שזה לא טוב... תתייחסו במעט...

רק הורדתי 'מעשר' מהספר...

סיפר רבינו שאחד מילדיו, כשהיה בגיל הרך, קרע לו דף מאחד מספריו. נתן בו רבינו עיניו במבט נוזף, נבהל הילד ואמר: "רק הורדתי 'מעשר' מהספר"... נהנה רבינו מאד מחכמתו של הילד, ושנים לאחר מכן היה מספר בשמחה מעשה זה...

מבחינו רבינו

להלן רשימת שאלות שערך רבינו על סדר מסכתות הש"ס. שאלות אלו ערך רבינו ברוב עמלו, באופן שכל השאלות נוגעות לענייני המסכת, אך אינן כתובות בה אלא במסכתות אחרות, וקבע על כל מסכת עשר שאלות:

שקלים

האם אפשר לתת שקלים בשווה כסף?

לפתע אני שומע שהסטייפלער קורא לי. אמרתי בלבי שיתכן שמרן שכה את לימודי ה'קבלה', הייתי אז בגיל ה-40, יתכן וזה מה שהוא מתכנן לומר לי עתה... אמר הסטייפלער: "נכון. אני רוצה לדבר אתך על קבלה, אבל לא על לימודי קבלה, אלא על קבלה שהנך צריך לקבל על עצמך..."

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על איך עושים רצונו של מקום

חלקים בתורה כדאי שיישים עכשיו את כל עיונו, החליט לגשת אל מרן ה'קהילות יעקב' זצ"ל, ולהציג בפניו את השאלה ולבקש הדרכה.

יתכן ששכח את לימודי ה'קבלה'...

"הסטייפלער בשומעו את השאלה, השיב שיהודי צריך לדעת את כל חלקי התורה, ולכן- לבד מהחזרה התמידית על הש"ס, צריך לעבור גם על שאר חלקי התורה שבע"פ. מרן זצ"ל עודדני מאד בדבריו, ויצאתי ממנו במצב של חיזוק גדול, מספר הת"ח.

"לפתע אני שומע שהסטייפלער קורא לי. סבתי אל אחוריי בחרדת קודש, ואמרתי בלבי שיתכן שמרן שכה את לימודי ה'קבלה', וכיוון שהייתי אז בערך בגיל ה-40, יתכן וזה מה שהוא מתכנן לומר לי עתה... נכנסתי שנית אל החדר, והקדמתי וכתבתי למרן (שסבל כידוע על חוש השמיעה), ש'מנ הסתם הרב רוצה לעודדני בענין לימודי ה'קבלה'. הסטייפלער קרא את הפתק הקטן וחיך..."

"נכון. אני רוצה לדבר אתך על קבלה, אבל לא על לימודי קבלה, אלא על קבלה שהנך צריך לקבל על עצמך בהנהגה בבית, עם רעייתך. כאשר אדם יודע כבר את כל הש"ס, ומתקדם בדרך לידיעת חלקים נוספים בתורה, יתכן ובמצב כזה הוא עלול לשכוח את אשתו ולהתעלם מצרכיה, והוא ילמד וילמד ולא יעזור לה במאומה. ולכן הנך צריך לקבל על עצמך, שלמרות התמסרותך ללימוד תורה, לא תזניח את העזרה בבית!!!..."

קבלה הכי מועשית

במצב השורר בבתים רבים בתקופתנו, דומה שאין לך קבלה יותר מעשית מהוראה זו של רבן של כל בני הגולה. אם כבר לפני עשרות שנים, ראה מרן זצ"ל צורך להדגיש את הדבר בפני הת"ח ההוא, הרי שבתקופתנו, המתאפיינת בבעיות רבות וקשות בכל מה שקשור לשלום בית, על אחת כמה וכמה!!! גם אם הנך משקיף את כל כולך בתורה, וגם אם אתה ראוי לתואר 'תורתו אומנותו', כל זה עדיין אינו פוטר אותך מלעזור בבית, מלהתעניין בצרכי זוגתך ומלסייע לה בפועל בכל מה שהיא זקוקה.

(מתוך 'שמחה בבית' פרקי הדרכה מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

"אשר מלאתי רוח חכמה" (שמות כ"ח, ג')

על הפסוק "ופניהם איש אל אחיו", שואלת הגמרא (בבא בתרא, צ.): כתוב אחד אומר "ופניהם איש אל אחיו", וכתוב אחר אומר (דברי הימים ב' פרק ג' פסוק כ"ג) "ופניהם לבית"; והגמרא מתרצת: 'כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום'.

ומסביר הרשב"ם: 'כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - הם הופכים פניהם זה לזה, וכך, סימן שהקב"ה אוהב את ישראל, ומתחילה כך נעשו פנים אל פנים, כדי שתשרה שכינה בישראל, וישראל יעשו רצונו של מקום; וכשאינן עושין- הופכים פניהם לבית על ידי נס'.

למדנו מכאן שאם רוצה אדם לעשות רצונו של מקום, חייב הוא לדאוג לזולתו, ולהביא לכך שגם רעהו, וגם בנו של רעהו, ילמדו תורה. ברם, אם האדם דואג רק לעצמו, ופניו לבית, אות ברור הוא שאין הוא עושה רצונו של מקום.

ואם בדאגה לזולת עסקינו, למי צריך אדם לדאוג אם לא לאשתו, לעקרת הבית שלו,

המסירה ממנו דאגות רבות. ומאפשרת לו לשקוד על התורה ועל העבודה. בסיפור דלהלן נשמעו גירסאות רבות. ברם, הזדמן לנו לשמוע את הסיפור מפי הגר"י גנס, מראשי ישיבת 'קול תורה', שהעיד ששמעו מפי בעל המעשה. כיוון שמדובר בסיפור עם לקח מוסרי עצום, כדאי להאזין שוב לגירסא המדויקת, ולהכניס את הדברים אל תוך ליבנו.

"יהודי ת"ח מופלג בגיל מבוגר, סיפר לי" - משיח בפנינו הגר"י גנס - "שלפני עשרות שנים סיים את הש"ס בבלי וירושלמי, וידע אותם על בוריים. מאחר שבשלב זה עמד הת"ח בפני פרשת דרכים, ולא ידע בדיוק באלו

<< המשך מעמוד 1 | מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

"והרי לא ספרת אם הסכום כפי שהיה". הבחור חש אי נוחות. וכי עליו לספור סכום כסף שהפקיד ביד רבו? אפשר לזלזל יש בדבר, ונראה כי מהרהר הוא אחר רבו... אולם ראש הישיבה הפציר בו בנועם: "תספור... תספור... כך זה המנהג". רק כשנספר הכסף ונמצא עולה לסכום שהופקד, נחה דעתו... (מתוך הספר 'משולחנם של גדולי הדור')

הכסף בקפידה.

למבטו המשתאה של הבחור מוסיף הגאון רבי גרשון: "הכסף לא היה שמור בבית, אלא אצלי. לכל מקום שהלכתי לקחתי איתי את המעטפה, כדי שאם תיגש אלי לבקש את הכסף, אוכל מיד לתתו לך".

הבחור הודה מאד, ונפנה ללכת אלא שאז צפתה לו הפתעה נוספת ---

<< המשך מעמוד קודם

הסדר הקטן ביותר בששה סדרי משנה הוא: זרעים.

הסדר הגדול ביותר בששה סדרי משנה הוא: טהרות.

בבבלי יש ל"ו מסכתות.

בירושלמי יש ל"ט מסכתות.

הפסוק הכי ארוך באסתר הוא: פ"ח פס' ט', ואחריו פ"ג פס' י"ט.

המילה הקטנה ביותר בתנ"ך היא: "ה" שבתחילת האזינו.

אישה חולקת עם תנא: מצינו בתוספתא כלים ב"ק פ"ד מ"ט.

תוס' הכי גדול: ב"ק ק"ז א' ד"ה עירוב.

(מתוך הספר 'הספרים של רבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א')

הפרק בבבלי שהוא בלי תוס': פרק בתרא דסנהדרין- פרק חלק.

עמ' גמ' הקטן שבש"ס הוא: ב"ק (ע"ז א').

עמ' תוס' ללא גמ' ורש"י - נזיר (ל"ג ב')

המסכת הקטנה ביותר שבמשנה היא: קנים- ז' עמודים קטנים.

המסכת הגדולה ביותר שבמשנה היא: כלים- ל' פרקים.

המסכת הגדולה ביותר בתלמוד בבלי היא: בבא בתרא ואחריה שבת, ולהגר"א

זצ"ל מסכת ברכות בתיבות (א"ה י"א שהגר"א לא אמר כן, כי במציאות

מסכת שבת היא יותר גדולה).

המסכת הקטנה ביותר שבירושלמי היא: מכות.

המסכת הגדולה ביותר שבירושלמי היא: ברכות.

מעודי הסתפקתי מדוע דברי אינם מתקבלים. אם מחמת שלא יצאו מן הלב, ולכך אינם נכנסים אל הלב, או שמא מחמת שאין לשומעי לב... לימים, כאשר ביקשתי מראשי הקהילה שיוסיפו לי על משכורתי מכיון שאינה מספקת את צרכי ולא נענו לבקשתי, פשטתי את ספיקותי: כי ודאי שדברים אלה יצאו מן הלב, ואם גם זה לא נכנס ללבם, כנראה שחסר להם לב בשר...

הגאון רבי מיכל שטרן שליט"א, רבה של שכונת 'עזרת תורה' בירושלים, בלקט סיפורים על מי שיש בו יראת שמים ודבריו נשמעים

ירא שמים במונו

בספר קב הישר (פרק נ"ב) כתב: "כי עיקר היראה והצדקות היא בממון, וכל אדם שמתנהג ביושר וממונו בכשרות, זהו צדיק גמור". מעשה באחד שבא לפני מרן החזון איש, וסיפר לו שלקח חתן ת"ח מופלג וירא שמים. אמר לו החזון איש: "ת"ח יתכן שלקחת, ששאלת עליו ובירת שהוא ת"ח, אך מנין לך שהוא ירא שמים, וכי פעם התעסק כבר בענייני ממון?"

יראת שמים של אבי רבי אברהם מטשעכנוב

בגליון המחנה החרדי (אדר תשנ"א), הובא על גודל יראת השמים של רבי רפאל, אבי רבי אברהם מטשעכנוב: מספר שנים לאחר נישואי הוריו, לא נתברכו בפרי בטן. פרנסתו של אביו היתה מבית מזיגה. באחת השנים עלתה חמתו של הכומר הצורר, מחמת קנאה ביהודי העושה חיל ומתפרנס מגויי הכפר, ובהגיע ערב פסח הורה לנוכחים שלא יסכימו לקנות החמץ במכירת החמץ הנהוגה. כשראה רבי רפאל שאינו יכול למכור חמצו, החליט להפקיר את חביות ה"ש ופתח את דלתות בית המזיגה שלו לכל דכפין, בהכריזו בשפת הנוכחים שכל הרוצה לשתות יבוא וישתה.

בצדקתו ובתום לבבו נסע לביתו בעיירה הסמוכה, ולא סיפר אפילו לאשתו על מעשהו בו הפקיר את כל ממונו, וכעת נותר בחוסר כל. בכל ימות החג עשה

רצון קונו בשמחה, מבלי לחשוב אודות פרנסתו שבת אחת נתקפחה. מה רבה היתה הפתעתו בבואו לאחר החג, כאשר מצא את חביות ה"ש בשלימותן. לפתע ראו עיניו שני כלבים איזמים למראה, עוזבים את המקום, בהבינו כי משמים נשלחו לשמור על בית המזיגה, לבל יבזזו אותו הערלים. אך לא איש כרבי רפאל יסתפק בכך שאירע לו נס, ולבו נקף על כי נותר בידיו חמץ שעבר עליו הפסח.

כאשר פנה אל הרב בשאלת חכם, הורה לו הרב כי מותר הוא בהנאת ה"ש לאחר שהפקירו כדת וכדין. ושוב, צדיק נסתר זה הררה בנפשו, כי פרנסתו מכאן ולהבא היא שאלה שהורה בה חכם, ואילו הוא נזהר מליהנות בכגון דא. עמד ועשה מעשה, בפתחו את ברזי החביות, עד שלא נותרה בהן אפילו טיפה אחת. רעייתו הצדקנית מיהרה אל הרב, כשהיא ממרתת בבכי על ההפסד הכביר. הרב שהתפעל ממסירות נפשו של רבי רפאל, הרגיע את רוחה בהבטיחו לה כי בזכות צדקת בעלה, יזכו להיפקד בנן שיאיר את העולם בצדקתו ובתורתו. ואכן לתקופת השנה נולד להם בן, הוא רבי אברהם מטשעכנוב בעל 'זכותא דאברהם'.

שיחותיו של הרה"צ רבי אליהו לופיאן

סיפר אבי ז"ל, שפעם נסע רבי אליהו מחוץ לעיר, וכשהגיע לשיבה בקמניץ, שעה לפני השיחה, שאלו אבא אם יאמר היום שיחה, ענה לו ר' אליהו: "לא... ולא בגלל שאני עייף מן הנסיעה, אלא לעולם לא אמרתי שיחה אם לא אחזתי בענין זה... ואיך אוזנים בענין זה, ע"י לימוד מוסר של ב' שעות לפני השיחה, ומכיון שיש לפני רק שעה אחת, ממילא אינני חושב שאני אוזן בדברים שאצטרך לומר, אם כן לא אומר כלל היום שיחה..."

(מתוך הספר 'מידות והנהגות טובות')

אשר מלאתי רוח חקמה" (שמות כ"ה, ג) דבריו נשמעים

ההולך בדרך ה' דבריו נשמעים, כמו שהובא בתנא דבי אליהו (זוטא פרק ט"ו): "בזמן שהאדם הוא עניו בתורה ובמעשים טובים, אז אשתו מתייראת ממנו, וכן בני ביתו ושכניו וקרוביו, אפילו העכו"ם מתייראין מפניו, שנאמר 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'".

ה"ט"ז בספרו 'דברי דוד' כתב: "נאמר 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה'", רמז יש כאן שכל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, שנאמר 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא', וזהו שנאמר 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה'".

הוסיף בעל 'מגלה עמוקות' (פרשת קדושים): "ועל זה אמר (תהילים צ', ב') 'להגיד כי ישר ה' צורי' - מי שרוצה להגיד דרך ישר, צריך לראות שלא יהיה 'עוולתה בו', אותה עוולה שהוא מוכיח לאחרים, שלא תהיה בו".

ואף שבמציאות רואים שלא נשמעים גם לירא שמים, הסביר רבי אהרן קוטלר (משנת רבי אהרן ג' רכ"ד): "מה שאמרו חז"ל שכל מי שיש בו יר"ש דבריו נשמעים, אין הפירוש שהרשעים ישמעו, הם הרי אינם שומעים בקול התורה עצמה, הם לא נשמעו גם לאליהו הנביא, וכן בכל הדורות. הפירוש הוא שדבריו יהיו נשמעים אלא שרצונם ללכת בדרכי התורה, אך דעתם מבולבלת עליהם לריבוי הסברות והדרכים והחשבונות וכו', וכמצב דורנו הירוד הם שישמעו לכל מי שיש בו יר"ש, ומשמיע דבר ה' זו הלכה בלי שינוי וזיוף".

בדרך צחות אמר פעם רבי עמרם בלום (מח"ס בית שערים), לאחר שיחה עם ראשי הקהל: "מעודי הסתפקתי מדוע דברי אינם נכנסים באוזן שומעת. אם מחמת שלא יצאו מן הלב, ולכך אינם נכנסים אל הלב, או שמא מחמת שאין לשומעי לב כלל ועיקר. לימים כאשר ביקשתי מראשי הקהילה שיוסיפו לי על משכורת, מכיון שאינה מספקת את צרכי ולא נענו לבקשתי, פשטתי את ספיקותי, כי הלא זהו ודאי שדברי אלה יצאו מן הלב, ואם גם זה לא נכנס ללבם, ע"כ שחסר להם לב בשר..."

הגדרת ירא שמים

בבית חרושת יש מכונה בעלת גלגלים רבים, ורצועה עוברת עליהם, וכשתיפסק הרצועה כל המכונה היא גוש פלדה ללא חיות. כך יראת שמים היא הרצועה לכל, וכשאין יראת שמים תפסק החיות.

מון החזו"א הכיר את יראת השמים של המהברים

כששלחו לו ספרים של מחברים חדשים מקרוב באו, שמח לקראתם. הוא בחן את מידת יראת השמים של המחבר, ועל פי זה נתן בארון הספרים. את הספר שמחברו ירא שמים, מקומו במדף העליון, האחר במדף תחתון וכן על זה הדרך. כששאלו גיסו רבי שמואל גריינמן, איך אפשר להבחין ביראת שמים מתוך ספר הלכות, השיב ואמר: "מחבר ירא שמים מצטיין בביקוש האמת. גם אם החטיא את המטרה וחיידושי אינם נכונים, אפשר להבחין אם מגמתו היתה למצוא את נקודת האמת. או לפלפל סתם בדברי תורה".

מרן החזון איש זצ"ל סיפר, שכאשר המלבי"ם התחיל לעסוק בחיבורו על ביאור התנ"ך, באה אליו משלחת של גדולי הדור ושאלוהו מדוע הוא מחבר ספרים על התנ"ך, הרי לפי גדלותו הוא יכול להיות 'פוסק הדור' ולענות שאלות בהלכה בנושאים הקשים והמורכבים ביותר, ועתה כשהוא משקיע בביאורי התנ"ך אין לו פנאי לברר את כל השאלות הללו, ועדיף יותר שישקיע בהלכה

הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל, על גדולי עולם ו'קודש קודשים'

שהסיבה שלא הביא את הפסוק בשיעור להכות את שיניהם של המשכילים, הוא משום "אל תען כסיל כאוולתו", אלא רק חזר על הפירוש שוב, לומר שלא טעה בדבריו.

כאשר מקורבו של המלבי"ם עלה לארץ, נכנס אל המהרי"ל דיסקין וסיפר לו את כל הסיפור, אמר לו מיד המהרי"ל דיסקין: "וכי עלה על דעתך שהמלבי"ם יטעה ח"ו?"

(ובאמת יש להתבונן בזה על גדלותו של המלבי"ם, הרי כל אדם אחר במקומו כשהיה שומע את דברי המשכילים הללו שמלגלים על דבריו, היה מיד מביא את ההוכחה מהפסוק

בדברי הימים שמפורש כדבריו, להוכיח את צדקתו ולהראות לעיני כל את ברותם של המשכילים, אבל המלבי"ם לא די שבתחילה בכלל לא רצה להתייחס לדברי המשכילים, אלא גם אחרי שאמר שיתייחס לזה בשיעור הבא, לא עשה שום דבר מלבד שחזר על הפירוש כמות שהוא. משום שאצל המלבי"ם לא עניין אותו כל הענין של כבוד ובזיונות, כל מחשבתו היחידה היתה לעשות את רצון ה', וכיוון שסבר כאן שרצון ה' הוא שלא יענה למשכילים משום

"אל תען כסיל כאוולתו", שאין צורך לענות ולהתייחס אליהם, ממיילא שום שיקול אחר לא נכנס במחשבתו שצריך משום כן לענות להם. ולכן אפילו כשחזר על הפירוש בשבת הבאה, כדי להראות שהפירוש הוא אמת ולא טעה בדבריו, לא הוסיף להביא את ההוכחה מדברי הימים, שאין צורך להתייחס לדברי ההבל של המשכילים (הללו).

הרב המלבי"ם

הנה לגבי המלבי"ם, יש לעורר שכאשר מזכירים את המלבי"ם שלא לומר כפי שהרבה אומרים "מלבי"ם", שהרי מלבי"ם זהו ראשי תיבות של שמו "מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל", וכאשר מזכירים באופן כזה את המלבי"ם, נחשב הדבר שאומרים את שמו ללא תואר 'הרב', ודבר זה אסור שזהו זלזול בכבודו של המלבי"ם, שמזכיר את שמו ללא תואר 'הרב'. ולא גרע מההלכה שאסור לתלמיד לקרוא לרבו בשמו, משום שזהו זלזול בכבודו, אותו הדבר כשקוראים לאחד הגדולים בשמו, זהו זלזול בכבודו ואסור. אלא צריך להקפיד לומר "הרב מלבי"ם" או "המלבי"ם" שמקדים את האות ה' לשמו, שהוא מרמז על הרב.

ובאמת מובא על המהרי"ל דיסקין בספר "עמוד אש" (עמוד קמ"ג), שכאשר הזכירו לפניו את המלבי"ם כמו שרגילים להזכירו "מלבי"ם", היה מוחה ואומר "למה לקפח את התואר 'רבי'?"

וכיצא בזה י"ל לגבי היעב"ץ, והחיד"א, שלא לומר יעב"ץ או חיד"א בלא ה' קודם, שהרי גם בזה נחשב הדבר שמזכירים את שמם בלא תואר 'הרב' או 'רבי'.

הסכמות הגאונים

בספר 'מתנה מועטת' להג"ר אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל, בעמוד הראשון של הספר הדפיס שלוש הסכמות ממרן הגרא"ז מלצר, הגרי"ז מבריסק והגר"ח סרנא זצ"ל, ובראש העמוד כתב 'הסכמות', והביא את הסכמותיהם בצורתם.

"וְכַפֵּר אֶהְרֹן עַל קַרְנֹתָיו אֶתֶּת בְּשֵׁנָה... קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא לָהּ" (שמות ל', י') ופרש"י: "קדש קדשים הוא לה" - "מדבר על מזבח הקטורת, שהמזבח הוא 'קדש קדשים', שהוא מקודש לדברים הללו: להקטרת הקטורת ולזריקת הדם על קרנות המזבח ביום כיפור, שרק אלו העבודות עושים במזבח הזה ולא עבודות אחרות."

והנה המלבי"ם מפרש את הפסוק באופן אחר, ומפרש שכל הפסוק מדבר על אהרן הכהן, וסוף הפסוק הוא המשך לתחילתו, שאהרון הכהן יזרוק ביום כיפור את הדם על קרנות המזבח כדי לכפר עליו, והטעם שהוא נבחר לעשות את העבודה המקודשת הזו היא משום "קדש קדשים הוא לה", שקדושת אהרן היא קדש קדשים, ובזה הכח יש לו לעבוד את העבודה הזו ולכפר ולטהר את המזבח.

וכי עלה על דעתך שהמלבי"ם יטעה

מסופר על המלבי"ם שבכל ליל שבת היה נוהג למסור שיעור בפרשת השבוע, והציבור כולו היה מגיע בהמוניו לשמוע את חידושי וביאוריו הנפלאים. היו גם כאלו בעלי בתים, שהיו קרובים יותר לכת המשכילים, ובכל זאת באו לשיעור כדי ליהנות מחידושי. ואע"פ שהמלבי"ם היה מראשי הלוחמים במשכילים, בכל זאת נמשכו ובאו לשיעור.

באחת מהשבתות כשהגיעו לפרשת תצווה, המלבי"ם מסר את השיעור כדרכו, ובסוף השיעור כשהגיע לפסוק "קדש קדשים הוא לה", הביא את פירושו של רש"י, שמפרש שהכוונה על המזבח, ואמר שאפשר גם לפרש בדרך אחרת, שהכוונה על אהרן הכהן שהוא קודש קודשים ובזכותו יש את הכפרה למזבח, וכמו שכתב בספרו על התורה באריכות.

כאשר המשכילים שמעו מהפירוש הזה, התחילו להתלוצץ מהרב איך הוא העז לפרש פשט אחר מדברי רש"י, ובכלל עצם הפשט הזה הוא לא מובן כלל, איך יתכן שהתורה כותבת על אדם בשר ודם שהוא "קדש קדשים"? הרי קודש קודשים שייך על הקב"ה בכבודו ובעצמו, ואיך יתכן לומר כן על אדם בשם ודם? המשכילים שמצאו כאן פתח ללעוג על גדולי ישראל, הקהילו קהילות של ליצנים שעמדו והתלוצצו על המלבי"ם, שפירש פשט כזה שנראה מוזר בעיניהם.

כאשר המשכילים המשיכו להתלוצץ על דבריו, ניגש אל המלבי"ם אחד ממקורביו, וסיפר לו על ליצנותם של המשכילים, ושאל את המלבי"ם האם באמת לא טעה בפירושו הזה, שפירש אחרת מדברי רש"י?

המלבי"ם לא התרגש מדבריו, דחה בביטול את דברי המשכילים, ואמר: "מה אכפת לי מליצנות של המשכילים?". שאל אותו המקורב: "אבל יש כאן טענה שהם טוענים, שפירשת פשט שאינו נכון, וצריך לדעת האם באמת זה פשט נכון או לא?". ענה לו המלבי"ם: "אם כך שיש שמפקקים בפשט הזה שאינו אמת, אחזור עליו בשבוע הבא בתחילת השיעור."

בשבת הבאה היה בית הכנסת מלא מפה לפה, וכולם ציפו לראות איך המלבי"ם יצליח לתקן את הטעות שאמר בשבוע שעבר. המלבי"ם התחיל את השיעור ואמר, שלפני שיתחיל פרשת 'כי תשא', הוא רוצה לחזור על הפסוק האחרון שבפרשת 'תצווה', וחזר על הפסוק "קדש קדשים הוא לה" עם פירושו של רש"י, והוסיף את פירושו שאפשר לפרש בדרך אחרת שזה הולך על אהרן הכהן שהיה קדש קדשים (ובא לומר בזה, שעל אף כל הליצנות של המשכילים, הפירוש הוא אמת).

הציבור התפלא, מדוע לא תיקן את טעותו, ולמחרת הסביר המלבי"ם שבאמת אין כאן טעות כלל, שפירושו הוא פסוק מפורש בדברי הימים (א' פרק כ"ג), שנאמר: "בני עמרם אהרן ומשה, ויבדל אהרן להקדיש קודש קודשים", ממיילא אין כאן טעות, והדברים אמת לאמיתתה של תורה. ואמר

אמר לה הגאון רבי בן ציון אבא שאול: "קחי, אין זה משלי. מישהו נתן לי לחלק לנצרכים". "מי התורם?", חקרה. אמר: "יש לי חבר שהיה לרב בפנמה. חכם ציון לוי. יש לו קרנות צדקה". נאותה לקבל, כעבור זמן קצר הגיע הג"ר ציון לוי זצ"ל לביקור בארץ. מיהרה לברר באיזה יום מגיע. רצונה להוקיר ולהודות על תמיכתו החשובה. שמע רבינו, ואמר: "אל תעשי זאת"...

בעל ה'אור לציון' הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל על צדקה ורחמנות

"אֵל כָּל חַכְמֵי לֵב" (שמות כ"ה, ג')

הצדקה תחשב לזכותו!".
האחד הסכים מיד, השני היה חשדן: "איזו צדקה?"
אמר: "אמסור את הכסף לחכם בן ציון, יעשה בו כטוב בעיניו!". לכך הסכים בחפץ לב.

בא לפני רבינו והביא את המעטפה התפוחה. רבינו לא קיבלה. אמר לו: "גש למשפחה פלונית ברחוב פלוני, ותמסור להם את המעטפה".
הלך לשם, ומצא משפחה השרויה בעניות נוראה. בית מלא ילדים, בחוסר כל. כמה הודו לו על הכסף!
"אני מוכן לפרוע כל חובותיך!"

"לסייעו באשר תשיג ידו", אבל בשום מקום לא נאמר שחייב האדם ללוות כספים כדי לעזור לזולת! מעשה באברך בן תורה שמשפחתו גדלה וחי בלא חשבון. לווה מפה ומשם, ונכנס לסחרחרות חובות. לקח פה כדי לשלם שם, ורץ מגמ"ח לגמ"ח, קושש הלוואות והתרוצץ להשיג ערבים. שלוות רוחו התערערה ושמתת חייו נגוזה, לימודו לקה ומשפחתו סבלה. סוף דבר, בריאותו ונפשו התדרדרו, עמד על סף קריסה. נודע הדבר לרבינו, וקראו. עמד לפניו בשפל רוח, נכון לקבל תוכחה ומוסר.

להפתעתו, לא השמיע רבינו מלת ביקורת, שמץ תמיהה על אורחותיו. איך הביא את עצמו ומשפחתו אל סף התהום. להיפך, האיר אליו פניו ואמר: "מה דהווה הווה, מאן ולהלאה חושבנא טבא. רק אמור לי כמה אתה חייב".

התברר שבעצמו אינו יודע. ניסה להזכר: חמש מאות שקלים לגמ"ח פלוני, חמש מאות לגמ"ח פלוני, אלף שקלים לאברך פלוני, שמונה מאות לפלוני. יש עוד, עליו להסתכל בפנקס... רחמנות.

חייך רבינו: "יודע אתה, אדם צריך להיות מסודר. לחיות על פי סדר. ובסדר 'ליל הסדר' יש סימן שקרוי: מרור כורך. ופירש רבינו יוסף חיים זצ"ל: כל הלוואה היא מרור, ובמקום שיזכור הלוואה זו וזו זוו, יסכם כל הלוואותיו יחדיו, ויידע כמה הוא חייב. וזה קרוי: מרור כורך, לכרוך כל המרורים יחדיו... עיין בפנקסיך ותאמר לי כמה חייב אתה בסך הכל!"

הלך, וחזר: "עשרת אלפים שקלים". כמחיר שליש דירה, באותם ימים. בעצמו לא ידע, שכך השתרגו חובותיו. גם רבינו לא שיער עד כדי כך. אמר לו: "שמע נא, אני מוכן לפרוע כל חובותיך, אך בתנאי אחד: שמכאן ואילך אינך לוקח הלוואה. לא בגמ"ח, ולא בבנק. אתה פותח דף חדש, ויישאר נקי וצח!".
הסכים בלהיטות, ועמד בתנאי. השתקם וניצל, שב להשקיע עצמו בתורה והיה למרביץ תורה. הוא, משפחתו ותלמידיו, חבים הכל לרבינו. ולא ידע שסכום זה היה מעל ומעבר ליכולת רבינו. ולא התרים עבורו, אלא נטל הלוואות והחזירן במשך שנים!
רחמנות, ילד רוצה עוגה!

ולאו דוקא לנצרכים ולרעבים. פעם עבר רבינו ברחוב, וראה ילד עומד ליד דלפק קיוסק ומביט בעיניים כלות. ניגש וקנה עבורו עוגה! סביר להניח שאין המדובר בילד מורעב. ודאי אכל ארוחה משיעיה, אלא שכך דרכם של ילדים, ללוטש עיניים לממתקים. ורבינו, איש החסד, לבו נכמר, לחש למלווה: "רחמנות, ילד רוצה עוגה!"...

(מתוך "רבינו בעל האור לציון")

בכדי לקיים "באשר תשיג ידו", כמיסת ידו, לא היה חייב רבינו להוציא סכומים גדולים ועצומים, שהרי מימיו לא היה עשיר. משכורתו בישיבה בקושי היה בה בכדי פרנסת ביתו, וכשלעצמו שנא מתנות. יתר על כן, היו תקופות מצוקה, בהן בקושי היה בביתו לחם לאכול. והנה באותה התקופה, הפסיקה אחותו את עבודתה מסיבה רפואית. בעלה היה אברך כולל, הפרנסה בבית שבתה. רבינו פנה לאחד מאחיו ולאחת מאחיותיו, שמצבם הכלכלי מבוסס: כל אחד מאיתנו יתמוך באחות בעשר לירות לחודש, כשליש משכורת ממוצעת. הסכימו, והביא לה שלושים לירות.

נרתעה ואמרה: "משניהם אקח, ממך לא. הרי לך עצמך אין!"
אמר: "קחי, אין זה משלי. מישהו נתן לי לחלק לנצרכים". תלמוד ירושלמי

מפורש הוא, בסוף מסכת פאה, שמותר ורצוי לומר שלא הוא הנותן, כדי שלא יבוש המקבל. גם אם לא ידעה את המקור, לא נחה דעתה: "מי התורם?", חקרה. אמר: "יש לי חבר שהיה לרב בפנמה. חכם ציון לוי. יש לו קרנות צדקה". נאותה לקבל, והתכללה כך עד ששבה לעבודתה.

כעבור זמן קצר, הגיע הג"ר ציון לוי זצ"ל לביקור בארץ. אחות רבינו זכרה מביקורים קודמים, שרבי ציון נוהג לפקוד את בית רבינו.

מיהרה לאחיה, רבינו, לברר באיזה יום מגיע. רצונה להוקיר ולהודות על תמיכתו החשובה. שמע רבינו, וענה על אתר: "אל תעשי זאת! הוא אינו יודע למי אני מחלק. הוא רוצה שזה ייחשב למתן בסתר"...

וסיפור נוסף מאותה תקופה: שמע על אשה עניה, שפרנסת ביתה בדוחק נורא. מסר עבורה דרך קרוב משפחה שלושים לירות במשך תקופה ארוכה, מידי חודש בחודשו. עד היום אינה יודעת היא מהיכן היתה מקבלת בקביעות כסף זה.

"תמסור את המעטפה למשפחה פלונית!"

ושוב מעשה של צדקה, מתן בסתר. סיפר סיטונאי ירקות, ממעריצי רבינו: "באו לפני שני סוחרים, התגלע ביניהם ויכוח כספי, זה טוען שהלה נשאר חייב לו כמה מאות דולרים, והלה עשה חשבון שכבר פרע הכל. באו למנותו כבורר. הסכים, והשלישו בידי את הכסף. שמע את הטענות, ויש צדדים לכאן ולכאן. כל צד בטוח בצדקתו, ואם יפסוק לטובת השני יקים עליו שונא. מה עוד, שהענין באמת סבוך ושניהם מתעקשים: תחתוך, לא רוצים פשרה. שהצדק ניצח. זה לא הכסף, לשניהם יש די הותר, זה העיקרון".

מצא מוצא נפלא. אמר: "יש טעם בדברך, וגם בדברך. אחד מכם צודק, וכל אחד חושב שהוא זה. יש לי הצעה: הכסף ילך לצדקה, ומי שצודק -

אחד מתלמידיו ב'אור שמח', נזקק להשתלת כליה. נדרשו לכך כמאה אלף דולה, סכום עתק בימים ההם, שלא היה בהישג-ידו. כששמע רבי משה שפירא את סבלותיו של התלמיד, אמר ללא היסוס: "קחו הלוואה בנקאית! אני אשעבד עליה את ביתי!"...

לקט עובדות ומעשים כפי שסיפרו תלמידים, על אצילותו וחכמתו לבו של הגאון רבי משה שפירא זצ"ל

רבי משה לפרסם בעיתון מודעה בחתימתו, שנדרשת תרומת כליה, ועל חשיבותה הגדולה של הצדקה הזו. זו היתה הפעם היחידה בימי חייו שהתיר לפרסם מכתב שלו בעיתון. מקורביו אמרו, שההסכמה שלו לפרסום מכתב שלו בעיתון - כלי שהיה מגונה בעיניו - על אחת כמה בחתימתו, היתה כרוכה במסירות נפש גדולה משעבוד דירתו...

הנה תיאור מרגש שסיפר לי הרב יוני אליצור, מראשי 'ערכים': "נער רך הייתי", סיפר לי הרב יוני, "כשחזרתי בתשובה. אני ועוד שלושה מאחי: יואב, יעקב וברוך. חזרה בתשובה של משפחה שלמה, היתה ענין נדיר בתקופה של לפני 30 שנה. בתקופה ההיא התקרבותי לרבי משה שפירא, והוא ליווה את צעדי, עליות ומורדות טבעיים, בחיבה ואהבה גדולה. "למדתי ב'חורב' ומאוחר יותר ב'יישוב'. בכל פעם שהרגשתי קושי, לימודי או חברתי, או סתם כך געגוע הביתה, הייתי מגיע לביתו של רבי משה, נער חוזר בתשובה בן 16, ומתקבל כמו מלך. כמו מלך! הוא עשה הכל כדי להעניק לי הרגשה ביתית ואבהית. היה מגיש לי במו ידיו, בחמימות וחיוך, עוגות וכוסות חלב, אלו היו מושגי המעדרים שלו, והיה מאיץ בי לאכול ולשתות. לא אהבתי חלב. אבל המעמד המפנק והאבהי הזה הרווה אותי בחום ואהבה, שאני נוצר עד היום בפניה החמה שבלבי. הייתי נועץ בו בסבך בעיות הפוקדות נער רך בעולם חדש, והוא היה עונה לי, מחזק ומדריך. השעות האלו במחיצתו, כשהוא מאכיל ומשקה, מייץ ותומך, החזיקו אותי בתקופות קשות.

"רבי משה גם שמר בלבו פינה חמה לאבא, שתחילה היה חילוני, על הזכות שארבעה מבניו יתקברו תחת כנפי השכינה. וכשאבא חלה, למרות שרבי משה לא הכיר אותו כלל, נסע מבית וגן נסיעה בת ארבע שעות באוטובוסים כדי לבקר אותו!

"בתקופה ההיא מסר רבי משה את שיעורו הנודע ב'אבות' ברחוב שמואל הנביא. שיעור שנמשך כעשרים שנה ונועד ליחידי סגולה. כאות אהבה וידידות, התיר לי באופן חריג לגילי ומעמדי להשתתף בשיעור היוקרתי הזה... "גילויי החמימות והחיבה שלו, עדיין מחממים את לבי עד עצם היום הזה!".

הנה עדות שסיפר לי אחד מוותיקי תלמידיו, ר' יהודה סער, על דמותו האבהית של רבי משה:

"הייתה תקופה בחיי שמצאתי ענין בברסלב. למדתי 'ליקוטי מוהר"ן', סיפרתי לו. הוא שתק. הוא הרבה לשתוק. היתה לו חכמת השתיקה - גם בנושאים שהיו לו בהם כמות דיבורים שניתן היה להעמיס קרונוט... באחד הימים, לאחר שעברתי כמה 'שלבים' של ברסלב, אמרתי לו בערב ראש השנה שאני מבקש לנסוע לאומן. הוא שאל אותי אם יש בידי ממון לנסיעה. כשהשבתי בחיוב, הסכים. והעניק לי את ברכת הדרך.

"כשהגעתי לאומן, פגשתי להפתעתי באחד הימים בקלויז, חבר שלי מהעבר, והעברנו את הימים יחדיו. רק היום, לאחר הסתלקותו של רבי משה, התקשר אלי הבחור וסיפר לי את האמת: "רבי משה הבין ללבך ולצורך שלך לנסוע. הוא גם לא רצה להתערב בנושאים שלא נשאל. אבל היו לו גם כמה חששות ממקומות ומחוזות שאתה עלול להיסחף אליהם... הוא קרא לי אליו, ושלם לי מכיסו כרטיס טיסה ושהיה באומן, כדי שאתקרב אליך ואשגיח עליך מכמה דברים שעליהם דיבר איתי"...

(מתוך הספר 'הביאני המלך חדריו')

"אֵל כָּל חַכְמֵי לֵב" (שמות כ"ה, ג')

מעשה היה באברך נכבד מבית וגן, שחמיו האמיד פשט את הרגל. האברך החל לאסוף כסף כדי להעמידו קצת על רגליו, ובין היתר עלה למעונו של רבי משה שפירא, למרות שלא הייתה ביניהם היכרות של ממש. מששמע רבי משה את פרטי המקרה - נחמץ לבו. רבי משה היה למדן הנפש, והבין עד לתהום-רבה איך אמור להרגיש אדם עשיר, שמטה-לחמו נשבר. הוא חש עד עמקי נפשו את ה'מאיגרא רמא לבירא עמיקתא'.

- "ואתה אומר שהוא היה ממש עשיר בעבר?" שאל את האברך בצער. - "לגמרי".

הוא נאנח עמוקות. הוציא פנקס המחאות, ורשם סכום גדול. "ארשום לך כל מה שיש לי כרגע", אמר.

מאוחר יותר סיפר האברך, כי כשרבי משה הגיש לו את ההמחאה נצצו עיניו מדמעות...

בנושא הזה של דאגה אבהית לגורל תלמידיו, היה צדיק נסתר. חלק עצום ממעשיו נטל אתו לקברו. מספר אחד מתלמידיו מקרב בעלי התשובה: "רבי משה התמסר אלי תמיד.

ניתן לומר שהוא בנה אותי ממסד ועד טפחות, גם בתקופות שבאתי אליו ובכיתי, שאני מצוי במצב מתמיד של 'עלו שמים ירדו תהומות'. הוא ליווה אותי לאורך השנים, עד שניתן לומר שזו היתה בחינה של כל משברי וגלי עליו עברו! ניתן לומר שהוא האכיל אותי בכפיות, עד שנבנית ונעשיתי איש של תורה.

"בתקופה מסוימת שכבתי בבית חולים, והייתי מרותק

למיטה עם מחלה זיהומית. בתוך התקופה הזו היה פרק זמן בו נאסר עלי לזוז. נוצר מצב שהיו שעות ביום בהן לא היה מי שיתמוך בי פיזית.

"למרבה התדהמה, רבי משה היה שם! הוא נכנס לחדרי עם קערה, נטל לי ידיים, צחצח לי שיניים בעצמו, וטיפל בצרכים פיזיים שונים. אני, מעמקי העמדה העלובה שלי, התקשיתי לצפות במחזה: רבי משה הסלבודקאי, איש ההדר, נובר בדברים כאלו..."

"רק מאוחר יותר הבנתי ממנו, שגם לעסוק בצרכים כאלו - כשנוצר צורך - נושא צורה של הדר!".

הנה סיפור מופלא: מעשה בכליה.

אחד מתלמידיו מהשיעור ב'אור שמח', נזקק להשתלת כליה. מחיר הכליה שהתאימה לגופו, היה מאה אלף דולר, סכום עתק בימים ההם, שלא היה בהישג-ידו. כששמע רבי משה שפירא את סבלותיו של התלמיד, אמר ללא היסוס: "קחו הלוואה בנקאית! אני אשעבד עליה את ביתי!". התלמיד היה נבוך, היסס, ניסה לסרב, אבל ההחלטה של רבי משה שפירא, היתה עוצמתית משעבוד בנקאי...

הדירה שלו שועבדה לחוב, סכום עתק בימים ההם!

במקרה אחר, כשלא היתה כליה לקנייה, והיתה דרושה תרומת-כליה, התיר

שמעתי מהגאון רבי שלום פוברסקי שליט"א, כי לאחר נישואיו דברו הצדדים על רכישת דירה בסכום של 25,000 לירות, סכום עתק בימים ההם. אביו, מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, התבטא אז שאם תמצא דירה סמוכה יותר לישיבה, הוא יהיה מוכן להוסיף גם עוד 5,000 לירות

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליהם..." (שמות כ"ז, כ')

דבריו המבהילים של ה'אור החיים' הקדוש על הפסוק (שמות כ"ז, כ'): "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליהם שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד" - "בדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר שהובא בספר 'זהר חדש' (בראשית ח), כי ארבע גלויות של ישראל כל אחת מהן נגאלו ממנו בזכות אחד. גלות הראשונה נגאלו בזכות אברהם אבינו עליו השלום. גלות שניה נגאלו בזכות יצחק. שלישיית בזכות יעקב, והרביעית תלויה בזכות משה, ולזה נתארכה הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה!".

הגאון רבי חיים צבי מיזליש שליט"א, ראש ישיבת 'סאטמאר' בבני-ברק, ספר כי כאשר הגיע יחד עם דודו, כ"ק מרן האדמו"ר רבי אהרן מסטמאר שליט"א, בחדש כסלו תשס"ט לבקר בבית מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', ספר הרב וואזנר לאדמו"ר כי אינו יכול לשכוח את בקורו המרומם של דודו, הגאון הקדוש רבי יואל מסטמאר זצ"ל, בבית מרן ה'חזון איש' זצ"ל, בו היה נוכח.

הרב וואזנר ספר אז שעיקר שיחתם של ה'חזון איש' והרבי מסטמאר נסבה אודות דרכי הפעולה בענייני חזוק היהדות והצלת הדור כאן במדינה הציונית. הרבי מסטמאר הציע בפני ה'חזון איש' כמה הצעות שונות, כגון להתאגד קהילות קהילות, ועוד. ה'חזון איש' הקשיב בקשב רב לדברים ולא דחה אותם, אלא פשוט שתק. בסוף השיחה נענה ה'חזון איש' ואמר בערך בזו הלשון: "אולם אני אומר לכם סאטמאר רבי, עוד ישיבה ועוד ישיבה, עוד תלמוד תורה ועוד תלמוד תורה, עוד בית ספר לבנות ועוד בית ספר לבנות, עוד שעורי תורה ועוד שעורי תורה, מלבד זאת איננו יכולים לעשות דבר עד ביאת משיח צדקנו".

את רוח הדברים האלה שמעתי בהיותי בחור צעיר, גם ממרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל.

היה זה בזמן שלמדתי בישיבת רוז'ין לצעירים בבני ברק, שהיתה ממוקמת בפאתי העיר, באזור בו מרבית התושבים ציינו את יום הקמת המדינה הציונית כחג, והניפו במכוון את דגלי המדינה בחלונות. אחד הבחורים לבשה בו רוח של 'קנאות', והניף בחלונות שממול ביתם סמרטוטי נקיון תלויים על קצה המקלות, כמחאה על הדגלים שתלו השכנים. דבר שאכן גרם לזעם רב ולהתקוטטויות מיותרות.

בערב לאחר סדר שלישי, בדרכי מהישיבה הביתה, עברתי סמוך למעונו של מרן הרב שך, וכשראיתי שאלתי מה חוות דעתו מול תופעה שכזו? ברגע הראשון חיך הרב שך חיוך רחב, אולם לאחר מכן התרצן ואמר דברים נוקבים, שתמציתם מוזכרת בדברי ה'אור החיים' הקדוש: "דע לך! אין לאף אחד כיום ענין כלל, לא במדינה ולא בדגל שלה. ה'דגל' כשלעצמו הוא כלל לא הנושא, גם לא אצלם. אלא המלחמה האחרונה לפני ביאת המשיח, היא של כוחות הטומאה מול כוחות הקדושה, הם מייצגים את כוח הטומאה, ואנו מייצגים את כוח הקדושה. זו סביבת כל המלחמות שמנהלים כיום ראשי המדינה נגד שמירת השבת, נגד הקדושה, נגד התורה והיכלי הישיבות. בתוך לבם הם יודעים שבסוף אנחנו ננצח! צד הקדושה יגבר בסוף".

אז המשיך ואמר: "מה שמוטל עלינו זה לא לחקור ולדרוש, או בכלל לעסוק בעצם הנקודה של לתלות דגל או לא, זה טפל למלחמה העקרית שאנו אמורים לנצח בה. הדרך היא רק להגביר את כח הקדושה! כיצד עושים זאת? על ידי לימוד התורה. עוד דף גמרא ועוד דף... עוד משנה... עוד תוספות!... רק זה יביא לנו את הנצחון! זה יקרב את הגאולה!".

ידיד נעוריו של הרב מטשעבין שהתמוגג בכבי

ספר לי ידידי, הגאון רבי זונדל שטרן שליט"א, כי הוא היה פעם עד למקרה מצמרר, שהותיר בו רושם בל יימחה: לפני כחמשים שנה הגיע עולה חדש מרוסיה. בשנים ההן רוסיה היתה עדין תחת השלטון הקומוניסטי העריץ והאכזר, סגורה ומסוגרת, אין יוצא ואין בא. אך הוא הצליח בדרך לא דרך להסתנן בגפו מגבולות המדינה, ולשים את פעמיו לכוון ארץ ישראל.

השמועה על בואו של איש יהודי מרוסיה, הגיעה לאזניהם של ילדי ירושלים. הם ששמעו תמיד ספורי אימים על הנעשה אז ברוסיה מאחורי מסך הברזל, על מניעת שמירת התורה והמצוות בריש גלי ועל הדכוי האלים של כל סממן יהודי, היו בטוחים כי בא לכאן יהודי מחוסר איברים, פצוע ולמוד סבל, והסתקרנו לראות כיצד הוא נראה. המונים התאספו סביבו ושאלוהו שאלות שונות ומשונות, לחלקן הוא השיב ואת חלקן דחה.

בהגיעו לארץ הוא היה בודד ממש, ללא מכרים וקרובים, והתגורר לבדו בדירת חדר בבתי הוונגרין בירושלים. היו מבני הישיבות שעלו אליו מדי פעם בפעם, לבקרו ולעודד את רוחו, ביניהם רבי זונדל עצמו.

באחת השיחות ששוחחו עמו הבחורים אודות מה שעבר עליו מילדות, הוא ספר בתוך הדברים כי היה לו חבר נעורים, כשרוני ומתמיד במיוחד, שהכל נבאו לו כי עתידו לגדולות, אך הוסיף בצער: "מי יודע באיזו פינה ברוסיה הגדולה, הוא השיב את נשמתו למרומים במצב קשה שכזה".

הבחורים התעניינו לשמו של אותו בחור, ולתדהמתם הוא השיב שקראו לו "דוב בעריש וידנפלד". מיד הבינו הבחורים במי המדבר. הן זה שמו המקודש והנערץ של אחד מבחירי גאוני התורה שבדור, שר התורה, מרן הגאון בעל ה'דובב מישרים' מטשעבין זצ"ל. הם השיבו לו כי הוא חי וקיים כאן בארץ הקדש, ואדרבה זרח שמשו לתהילה, ביתו הפך לתל

תלפיות לדורשי תורה והלכה, ושמו נישא בהערצה מופלגת בפי כל. לשמע הדברים השתנה מראהו של האיש ללא היכר. היה נראה עליו כי הוא מזועזע עמוקות, לבו נשבר לרסיסים. לפתע פרץ בבכי סוער ואמר בקול מתייפח: "אי, אי, בעריש?! הלא היינו חברים כה טובים בילדותנו... ראו מה יצא ממני ומה יצא ממנו...". כך במשך זמן ארוך התמוגג בבכי, וככל שנסו להרגיעו בכה ובכה לא נחה דעתו. את תחושת ההחמצה שחש הלה באותם רגעים, חשו היטב באוויר, הצער והעצב שאחזו בו, המיסו כל לב.

משנרגע מעט, נסה להסביר לבחורים את שורש הכאב: "הרי עברנו בשווה את אותן המהמורות; עניות, חולי ושלטון רשע שעמד על קודקודנו, ומנע מאתנו לשמור תורה ומצוות בריש גלי. למרות כן, ראו עד להיכן הוא הצליח להגיע! מכאן אני מסיק כמה היתה הדרך קרובה עבורי, כדי לזכות להיות גדול הדור כמותו! אילו לא הייתי מתיישב מראש, צועד צעד אחר צעד בנתינת חשיבות לכל מאמץ קטן כגדול, הייתי הולך וגדל כאחד הגדולים אשר בארץ. אלא שאז בתחילת הדרך התעצלתי. כעת זה כבר מאוחר מדי, ותחושת ההחמצה כואבת וצורבת".

יתכן שבמקרה של האיש הזה, ההרפתקאות והמלחמות הקשות עמהן נאלץ להתמודד עמדו לו בעוכרו, וגרמו לו להיות בבחינת אנוס. אך לענייננו ניתן להסיק וללמוד, כמה קרובה היא הדרך בין השאריות עם הארץ לבין הצמיחה הגדולה של הגאון מטשעבין. כל ההבדל הוא רק הגברת הרצון, השאיפות והתקוות. כמה צער יש לו לאדם כשנוכח לאחר שנים מה הוא החמיץ...

דווקא ברגע זה להשתקע בעולמה של תורה? כמו כן העיקה עליו העובדה שמוטל עליו קודם להפד מקרוביו ומבני משפחתו. אך בהחלטה של רגע, הוא החליט לעזוב את כל החשבונות הרבים שהקיפוהו, ופשוט רץ מיד לבית המדרש ללמוד, וכך ישב ולמד מאותו יום במשך שבע שנים רצופות! לימים, הוא תלה את כל עלייתו הרוחנית באותה החלטה אמיצה, נטולת הרגשים ומחשבות שונות, ובהשתקעותו המוחלטת אז בתורה ללא שום שהות. כה אמר אז רבי חיים שמואלביץ לתלמידו רבי חיים קמיל: "אין לי ספק בכך, שאילו הייתי נענה לעצת יצרי להתעכב לדקות אחדות, רק שבביל להפד מקרוביי, לא הייתי מגיע לאותה דרגה שזכיתי להגיע אליה!..."

'צריך להתחיל, בסוף מגיעים!'

ספור נפלא שיש בו מוסר השכל עצום, ספר דודי, מרן הגאב"ד רבי נסים קרליץ שליט"א: פעם כאשר נכנס לבית דודו מרן ה'חזון איש' זצ"ל, אמר לו ה'חזון איש' כי ברצונו ללכת כעת לבקר בבית הוריו, שהיו גיסו ואחותו של ה'חזון איש'; הגאון רבי נחום מאיר קרליץ זצ"ל, והרבנית בתיה ע"ה. החלטה זו היתה לפלא בעיניו של רבי נסים, הרי ה'חזון-איש' התגורר אז במעלה 'גבעת רוקח' שבפאתי בני ברק, ואלו הוריו של רבי נסים התגוררו ברחוב יהודה הלוי, הממוקם מעל רחוב רבי עקיבא כיום, מרחק הליכה די גדול. בהתחשב במצב לבו התשוש של ה'חזון איש', ובחולשה הגדולה שאפפה אותו תמיד.

ה'חזון איש' שהבחין בפליאתו, אמר לו כי אכן הוא חלש מאוד, ואינו יודע כיצד יצלח את הדרך הארוכה, אך אין הוא פטור מלנסות להתחיל ללכת באטיות... משראה רבי נסים כי זהו רצונו, כמובן התלווה אליו לדרך ללא אומר ודברים, וכך התקדמו אל עבר היעד בצעדים איטיים. באמצע הדרך נעצר ה'חזון איש' לנוח שוב ושוב. כך התארכה השעה, ודרך שהיתה אמורה לקחת לאדם רגיל כעשרים דקות הליכה, התמשכה לכדי ארבעים דקות ויותר...

משהגיעו למפתן דלת הבית, פנה ה'חזון איש' לאחייו רבי נסים, ואמר לו יסוד גדול ורם לעבודת השם: "אתה רואה? הנה אנחנו הלכנו והלכנו ולבסוף הגענו. אילו לא היינו מתחילים ללכת, בשום אופן לא היינו מגיעים. אמנם הלכנו באיטיות, נחנו קצת יותר במהלך הדרך, אבל בסוף הגענו. פשוט צריך להתחיל!"

בענין זה שמעתי מאחייו של ה'חזון איש', הגאון רבי זלמן דוב קרליץ שליט"א, כי בשיטה זו נהג ה'חזון איש' בקביעות כשגר במרומי 'גבעת רוקח'. הוא היה רגיל לעלות מתחתית ההר עד למעלה בצורת שפוע כשהוא הולך אנה ואנה, פעם מימין הכביש ופעם משמאל. זאת כדי לא להבהל מהגובה התלול של ההר, שעלול להרפות אותו מהליכתו...

כעין זה שמעתי מאבי מורי שליט"א, כי פעם הזדמן לו לעלות עם מרן ה'חזון איש' זצ"ל גרם מדרגות ארוך במיוחד, ובאמצע הוא עצר כמה פעמים. באחת העצירות הוא פנה אל אבי ואמר לו: "כשעולים, צריכים לפוש מדי פעם, אין לעלות בבת אחת...". אבי שליט"א היה מזרו בשיחותיו, כי אין לו ספק בכך שה'חזון איש' לא דיבר סתם כך מהרהורי לבו על ענין של מה בכך, אלא כוונתו היתה לכלל סוגי העליות, הן הרוחניות והן הגשמיות. "אין לעלות בבת אחת!"

זוהי מדתו של החכם, שאמר שלמה המלך: "אבל החכם שונה היום מעט ולמחר מעט". החכם לא מביט קדימה על כל הדרך הקשה והארוכה לפניו, הוא הודף במלא הכח והעוצמה את הקשיים שנצבים בפניו בתחילת הדרך. הוא משליך את עצמו אל תוך הקושי ומגייס את שארית כחותיו כדי להתחיל. מאוחר יותר הוא מתמודד עם כל גל וגל של קושי ונסיון בזמנו ובמקומו. כשמתחילים - מגיעים בסוף אל היעד. בלא התחלה אין גם סוף!

...

...

כשבאתי פעם אל ביתו של הגאון רבי צבי מרוביץ זצ"ל, רבה של העיר רמת-גן וראש ישיבת קרלין, יחד עם בני שהגיע לעול מצוות, הוא דבר אתנו אודות הסיעתא דשמייא שמלווה את האדם ברגע שמקבל על עצמו על תורה ומצוות. הוא דמה זאת למצוות פריקה וטעינה: בשולחן ערוך (חושן משפט סימן רעב סעיף ז) ישנה הלכה פסוקה, שכאשר אדם מוצא את בהמת חברו רבוצה, מוטלת עליו מצוה לפרק מעליה את משאותיה, ולטעון אותה מחדש. אך אם בעל הבהמה היה הולך ויושב לו ואומר לזה שפגע בו, 'הואיל ועליך מוטלת המצוה, אם רצונך לפרק פרק לבדך', הרי הוא פטור, שנאמר: "עזב תעזב עמו". המצוה היא לסייע יחד אתו, אך לא לעשות את העבודה תחתיו. "כן הדבר גם בנוגע לסיעתא דשמייא", אמר רבי צבי, "כאשר האדם אינו עושה דבר, אלא יושב ומצפה שתהיה לו סיעתא דשמייא מלמעלה, שהיא תפעל את פעולתה במקומו, תגדל ותרוםם אותו במעלות התורה, אינו אלא טועה! היא לא תבוא לעולם! רק אם האדם מתחיל בפעולה, ועושה את מרבית ההשתדלויות מצדו, אזי הקדוש ברוך הוא משלים כנגדו".

כלל זה נקט בידך, תתחיל ללמוד ולבסוף תצליח!

"חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדתך"

הרבי מקוצק זצ"ל אמר פעם אמרה שנונה: "על כל מעשה ומעשה שיהודי עושה, מוטל עליו לחשב היטב את כוונותיו ומטרותיו. אך בנוגע ללמוד התורה, אסור בשום אופן לעשות חשבונות, צריך פשוט לקפוץ למים". שמעתי מהגאון רבי שלום פוברסקי שליט"א, מראשי ישיבת 'קול תורה', כי לאחר נישואיו דברו הצדדים על רכישת דירה במקום מעט רחוק מהישיבה, בסכום של עשרים וחמש אלף לירות, סכום עתק בימים ההם. אביו, מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', התבטא אז שאם תמצא דירה סמוכה יותר לישיבה, הוא יהיה מוכן להוסיף גם עוד חמש אלף לירות, העיקר שהבן יגור סמוך לישיבה. רבי דוד נימק את טעמו: "רצוני שההליכה לישיבה תעלה לו בקלות ולא בקושי. כך הוא לא יצטרך להרהר כל פעם מחדש אם כדאי קצת לטרוח ללכת לישיבה אם לא, אלא פשוט הוא יקום וילך..."

רבי שלום הביא לכך דוגמא ממעשה נפלא שהיה: באחד הימים בערוב ימיו, סבל רבי דוד מחום גבוה וחולשה גדולה. בני הבית דנו ביניהם אם יוכל לצאת מהבית במצב כזה. אך כל זה נשאר בגדר דיונים בלבד, משום שכאשר הגיע הזמן הקבוע ללכת לישיבה, ללא אומר ודברים וללא ספיקות למיניהם, הוא אזר כגבר חלציו, שכח ממצבו הרעוע, ופשוט קם והלך!

בנו הגדול, מורי ורבי הגאון רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א, ראש ישיבת פוניבז', שאלו מאוחר יותר - כיצד באמת מצא היתר לסכן את עצמו ללכת לישיבה, בעודו חולה ותשוש עם חום גבוה?

רבי דוד השיבו בספור, מבלי להוסיף הסבר למה מכוונים דבריו: היתה פעם אשה מבוגרת, שהרופאים צוו עליה שלא לצום ביום-כפור, אך היא התעקשה שבכל אופן רצונה לצום. כמובן שעל פי ההלכה היה מוטל עליה לא להתחכם, ולהשמע להוראת הרופאים שלא לצום. אלא שבכל זאת כאשר ראה הרופא את עקשנותה, שנה את דעתו והורה שמותרת היא לצום. כשנשאל הרופא מדוע שנה את דעתו כה מהר, השיב: "הבחנתי בה שאם היא לא תצום, סכנתה גדולה יותר מאשר אם תצום. בעיניי השקול הזה עמד בבסיס ההכרעה שתצום, והכרעתי למול השקולים האחרים".

עד כאן ספר רבי דוד ולא יסף, אך את המסר הבין בנו ראש הישיבה שליט"א לבדו. עבור רבי דוד, לא לקום לתפילה בישיבה זו סכנה גדולה יותר, מאשר לקום וללכת עם חולי וחולשה. הדבר היה בנפשו. מדהים!

...

הגאון רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצ"ל, בעל 'משמר הלוי', ספר כי פעם היה נוכח בעת שהגיע חתן לקבל את ברכת רבו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בעל ה'חזון יחזקאל', לאחר שהתארס עם בת גילו בשעה טובה. הבחור בקש ברכה שלא יהיו לו הפרעות בתורה ועבודת השם בתקופה עמוסה זו. יעץ לו רבי יחזקאל: "תלמד תמיד ללא הכנות, ואז לא יהיו לך הפרעות! כלומר, אל תמתין לרגע בו תמצא רגע וישוב הדעת ללמוד, כי לא תמצא רגע כזה. אלא פשוט תתחיל ללמוד ולפתע תגלה שזה אפשרי...". ברגע של גילוי לב, שח פעם מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, באוזני תלמידו הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל, ראש ישיבת אופקים, כיצד התחילה העליה והצמיחה שלו בבחרותו. בצעירותו, כך ספר, התעורר בו ביום מן הימים חשק ומרץ מיוחד לשקוד בתורה, אך לפתע רצדו במחו ספקות שונים; שמא עדין אינו מספיק בשל לכך, ובעצם מה בכלל בוער

מה יעשה מי ש'מרחף' באמצע הקריאה? וכיצד נהגו הגרש"ז אויערבך והסטייפלער להרבות בשמחה? והאם מותר לשמוע מוזיקה ולתת ממתקים לילדים בתענית אסתר?

ילקוט הליכות והלכות לימי הפורים, עם הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

הביא לדפוס: יעקב א. לוסטיגמן

מגילה' לבעל קורא.
המנהג הפשוט והמקובל בכל הקהילות הוא, לתת שלוש מטבעות של מחצית מהמטבע הנהוג באותה המדינה ובאותו הזמן, ובזמנינו נותן חצי שקל בארץ הקודש, ובמדינות אחרות מחצית מהמטבע שלהן.
אולם, לגבי הגיל בו צריך לתת - יש מחלוקת גדולה. הרע"ב כותב בפירושו על המשנה שנותנים מגיל 20, כפי שהיתה עצם המצוה של מחצית השקל, אך בתוס"ט חולק עליו וכותב שנותנים מגיל 13. במשנה ברורה לעומת זאת כותב, שהמנהג לתת גם בעד בניו ובנותיו הקטנים, ואפי"ב בעבור עוברים. להלכה נפסק, שכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו - שוב אינו פוסק. ויש דיון מעניין בשאלה עד מתי אינו פוסק, אם זה עד שהילד מתחיל לתת בעד עצמו, או שגם אחר כך ממשיך אביו לתת בעבורו?
בספר 'מקדש ישראל' מהרב הרפנס, מביא שצריך לתת עד החתונה, ואחרי החתונה הילדים הנשואים מביאים בעד עצמם. אומנם, הוא מביא שמנהג של כ"ק אדמו"ר מהר"א מבעלזא היה לתת בעד בנו חורגו גם אחר נישואיו, והוא מסיים בזה שבסוד קדושים מי יעמוד, ומי לנו גדול מהבעלזר רב, אלא שבפשטות ההלכה אינו צריך לתת בעד בנו לאחר נישואי הבן, כשהבן נותן בעד עצמו.

עוד יש לדעת שהמנהג הוא לתת את הזכר למחצית השקל לבית הכנסת, כי בבית הכנסת מתפללים את התפילות שנתקנו כנגד הקרבנות, ועיקר מצוות מחצית השקל היתה לתת לצורך הקרבנות.

האם נכון לקרוא את המגילה עם הש"ץ?

מי שיש בידו מגילה כשרה, כיצד ינהג בזמן הקריאה עם הציבור, האם יקרא מתוכה בלחש, או שיאזין בשתיקה לבעל קורא?

ב'פרי מגדים' כותב שנכון לכל ירא שמים שתהיה לו מגילה כשרה, ויקרא עם הש"ץ כל מילה בלחש, כי "אי אפשר שלא ידלג

בשמיעה, ובפרט כשהנערים מבלבלין". הרי לנו שדעתו שיש לקרוא בלחש. אומנם, יש מפקקים בזה, כי כשקורא מעט בקול, עלולים הסובבים אותו לשמוע ממנו את המגילה, והוא הרי אינו מכוון להוציאם ידי חובתם, ועל כן באמת כותב ה'ברוך טעם' שיכוון להוציא כל מי ששומע אותו.
"הערה מעניינת בנושא העיר רבינו הגר"ז, שכאשר נופל פורים בשב"ק, שזה דבר מצוי בפורים דמוקפין, ומקדימים קריאת המגילה לערב שבת קודש, הרי זו קריאה שלא בזמנה, ובקריאת המגילה שלא בזמנה יש לברך עליה רק כשקורין אותה בציבור. ממילא מי שקורא בלחש ממגילתו הפרטית, אינו נחשב לקורא בציבור, והוא מאבד את המעלה של קריאת המגילה עם ברכותיה, על אף שיצא ידי חובתו. אבל בחזון אי"ש חלק על דבריו, ופסק שגם הקורא בלחש לעצמו, אם הוא נמצא עם הציבור ומאזין לש"ץ תוך כדי אין הוא מאבד את המעלה של קורא בציבור, והרי זו קריאת המגילה עם ברכותיה.

במשנה ברורה מעיר, שמי שקורא את המגילה מהחומש בזמן שהש"ץ קורא בציבור, לא יאמר את המילים יחד עם הש"ץ, גם מחשש שהוא עצמו יהיה שקוע יותר בקריאה ופחות בהאזנה לש"ץ, וגם מחשש שהסובבים אותו ישמעו ממנו את הקריאה, ולא יצאו ידי חובתם.

מה יעשה מי ש'מרחף' באמצע הקריאה

אם קרה שהשומע את המגילה איבד באמצע את הריכוז, והוא שם לב כעבור מספר שניות או דקות שהוא לא שם לב למה שבעל הקורא אמר בזמן זה, כתב בשו"ת 'ארץ צבי' מהגאון מגלויז'יקוב, שאם הוא המשיך

לקרוא ימי הפורים, שוחחנו עם הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א מבית שמש, מורה צדק בבית מדרשו של כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, ובעל מח"ס 'ילקוט הליכות ועניינים הנוגעים למעשה', שליטת עבורנו צרור הלכות והוראות, כיצד יש לנהוג בנושאים שונים הקשורים בענייני הפורים, תוך שהוא מתמקד בהלכות הפחות ידועות, כדי להסיר מכשולות ולחזק את העניינים הטעונים חיזוק.

"אי אפשר להתחיל לדבר על הלכות הפורים וקריאת המגילה, לפני שאנחנו פותחים בדינא דגמרא המובא גם על ידי המשנה ברורה: 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', אומנם בשולחן ערוך לא הביאו, אבל בוודאי שכך היא ההלכה, ולכאורה יש כאן שתי שאלות מרכזיות שאנחנו צריכים לשאול: הראשונה היא: עד מתי יש להרבות בשמחה, והשנייה: כיצד עושים זאת למעשה, איך מרבים בשמחה?"

כיצד נהגו הגרש"ז אויערבך והסטייפלער להרבות בשמחה?

האמת היא שבמשנה ברורה שבהוצאת 'דרשו', עשו עבודה מאוד יפה בעניין הזה, וריכזו מדבריהם של האחרונים בעניינים אלו. מובא בשם הרב מבוטשאטש, שהמצווה להרבות בשמחה היא בכל חודש אדר, גם אחרי ימי הפורים, וכך כותב גם החתם סופר, שזה נאמר על כל חודש אדר. ואיך מרבים בשמחה? הגרש"ז אויערבך פסק שבחודש אדר צריך להסיר מלבו כל דאגה ועצב, ואילו ה'מנחת אלעזר' מביא בשם ה'שערי יששכר', שכל דבר שמרבה אצלו שמחה, יש מצוה לעשותו בחודש אדר.
מעניין מאוד לציין, שב'תורת המועדים' בשם הגר"ח קנייבסקי, מביא מהסטייפלער, שהיה שותה יין בכל יום מימי חודש אדר, כדי להרבות בשמחה.

מוזיקה וממתקים לילדים בתענית אסתר?

שאלה מעניינת מאוד לגבי דיני תענית אסתר, היא: האם מותר לשמוע מוזיקה ולשמוח בליל תענית אסתר, או שמא יש גם בליל התענית דינים של 'תענית ציבור' שצריך להימנע מדברים המשמחים?

ובאמת השאלה היא גם על יום תענית אסתר בעצמו, האם הוא יום שבו צריך לנהוג מקצת מנהגי אבלות, או שרק איסור אכילה ושתיה יש כאן, ומנהגי אבלות אין כאן כלל וכלל?

ב'מאירי' כותב במפורש שתענית אסתר היא תענית של שמחה, וכן כתב ה'כלבו'. גם ברמב"ם כותב שהסיבה לקביעת צום תענית אסתר היא "לזכור שה' יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתו, כאשר יתענה וישבו אל ה' בכל לבבו, כמו שעשו בימים ההם".

ואכן, הגר"ח קנייבסקי פוסק שיותר לשמוע כלי נגינה גם ביום תענית אסתר. לעומת זאת, הגר"ש אלישיב זצ"ל החמיר בעניין זה, ופסק שאין לשמוע כלי נגינה ביום תענית אסתר, אך גם הוא היקל ופסק שבליל תענית אסתר מותר. ומובא מהגרש"ז אויערבך ומהגר"י פישר, שהתירו לערוך שמחת נישואין בליל תענית אסתר, ובוודאי שיותר גם לעשות שמחת 'שבע ברכות' בלילה זה עם כל מיני שמחה.

היוצא מדיון זה גם, שיותר לתת לילדים ממתקים בתענית אסתר, ואף לערוך להם מסיבת פורים, בשונה משאר הצומות שבהם יש למנוע זאת מהם בגלל האבלות, אך תענית אסתר היא, כאמור, תענית של שמחה.

זכר למחצית השקל, גם על ילדים נשואים?

הרמ"א כותב שצריך לתת זכר למחצית השקל, ויש לתנו בליל פורים קודם שמתפלל מנחה. במשנה ברורה מביא מה'מגן אברהם' שיש לתת זכר למחצית השקל ביום הפורים, קודם קריאת המגילה דשחרית, אבל ב'פרי מגדים' כתב שעכשיו נוהגים ליתן קודם מנחה מחצית השקל, ובשחרית לתת 'מעו

משלוח 'מנות', מיעוט רבים שניים, וצריך ששתי המנות יהיו ראויות לאכילה, ומספיק לתת משלוח אחד לאדם אחד. כמו כן אפשר לצאת ידי חובה בשני מיני מאכל, או לחילופין בשני מיני משקין, אבל מנהג העולם שנותנים מין אחד מאכל ומין אחד משקה.

ובטעם מצווה זו כתב ה'תרומת הדשן' שהיא כדי שיהיה לכולם לאכול ולשמוח בסעודת הפורים. רבי שלמה אלקבץ כתב שהטעם הוא להרבות אהבה, אחווה ורעות.

מה השיעור של 'מנה'?

הבוטשאטשער כותב ב'אשל אברהם', שמשלוח המנות צריך להיות מנה שראוי להתכבד בה. ב'חסד לאברהם' כותב שכל מנה תהיה בשיעור כזית, ובמשנ"ב מביא ב'ביאור הלכה' שאם מישהו מביא לאדם עשיר מנה שאינה לפי כבודו של העשיר, לא יוצא ידי חובה, וכותב שכך מוכיח ה'חיי אדם' מן הירושלמי, ומסיים שנכון להזהר בזה לכתחילה.

לעסוק בתורה בין מגילה דלילה למגילה דיום
ברמ"א כתב: "טוב לעסוק בתורה קודם שיתחיל בסעודה, וסמך לדבר 'ליהודים היתה אורה' וכו'".

החת"ס בדרשות מביא בשם קדמון, שהעוסק בתורה בין מגילה דלילה למגילה דיום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא. וב'יסוד ושורש העבודה' כתב שלא לעזוב את בית המדרש לאחר תפילת שחרית, אלא קודם ילמד מעט, כי אח"כ יהיה טרוד במצוות היום.

ידוע המעשה עם אביו של רבינו ה'אבני נזר' זצוק"ל, שזכה לבנו הגדול הזה משום שהתייגע בתורה ביום הפורים.

זמן הסעודה, אימתי?

בסימן תרצ"ה כתב הרמ"א שרוב הסעודה צריכה להיות ביום הפורים עצמו, ולא כמו שנהגים להתחיל סמוך לערב ועיקר הסעודה הוא בליל ט"ו, וכשחל פורים ביום שישי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת.

אומנם, במשנה ברורה ביאר כוונת דבריו שכתב לאכול בשחרית, היינו קודם חצות היום, וב'יד אפרים' מביא בשם המהר"ל שאפשר גם להתחיל בסעודה עד שעה עשירית, כמו שאנחנו יודעים שכל ערב שבת אפשר לאכול עד שעה עשירית.

פורס פת ומקדש, כיצד?

מי שלא הספיק בפורים שחל להיות בערב שבת, לאכול סעודתו ולסיימה מבעוד יום, בזמן השקיעה צריך להפסיק סעודתו, ומביא שתי חלות שלמות ללחם משנה, ופורס עליהן מפה, ומקדש על היין אך אינו מברך 'בורא פרי הגפן', כי כבר יצא בברכת הגפן שברך בתחילת הסעודה או לפניו, ואף אינו נוטל ידיו ומברך 'המוציא' כי הוא באמצע סעודה על הפת.

ובאמת, יש שהעדיפו להימנע מכך ולסיים סעודתם מבעוד יום, אך ידוע שה'אמרי אמת' מגור היה מהדר דווקא להגיע ל'פורס פת ומקדש', וכן שמעתי ממו"ר כ"ק מרן אדמור מלעלוב שליט"א שכך היה נוהג גם סבו רבינו בעל ה'ברכת משה' מלעלוב.

ושמעתי ממו"ר הגאון רבי מאיר סירוטה שליט"א, שבירושלים נהגו בני קהילות ה'פרושים' לברך ברכת המזון לפני השקיעה, ואילו בקהילות החסידים בירושלים נהגו רבים לכתחילה לפרוס פת ולקדש.

יוצאים בסעודה זו גם ידי חובת סעודה בשבת

הפורס פת ומקדש, וממשיך בסעודתו אל תוך הלילה, יוצא בסעודה זו גם ידי חובת סעודה בשבת, ואינו צריך ליטול ידיו בשנית לסעודת ליל שבת. ויאכל בשר ודגים גם אחר השקיעה כדי לכבד את השבת.

ובאמת, יש מצווה לאכול בשר גם בסעודת הפורים, והזכירו המשנה ברורה בס' תקכ"ט ס"ק כ' שמביא בשם 'בית יעקב': "ואפילו הוא מסגף את עצמו מפני תשובה בכל ימות השנה, שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין, בשבתות ויום טוב, וחנוכה ופורים חייב לאכול ולשתות". וכן כתב הרמב"ם שחובה לאכול בשר בסעודת פורים, וב'לקט יושר' הדגיש שהחוב הוא לאכול בשר בהמה, אמנם כתבו האחרונים, שמי שקשה לו לאכול בשר בקר, יכול לצאת ידי חובתו גם בבשר עוף.

להחזיק אצבע במקום שבו קרא הש"ץ, גם אם עשה זאת בחוסר ריכוז ותשומת לב, יצא ידי חובתו ואין צורך לפקפק בדבר ולהיכנס ל'נערוויך' בגלל זה.

רבים טועים ומצווה לפרסם על דיני ההשלמה לעל הניסים'

אם שכח לומר 'על הניסים' בברכת הודאה, וכבר אמר את חתימת הברכה - הדין אינו שאינו חוזר, אבל ישלים ב'אלוקי נצור', ורבים טועים בזה ומצווה לפרסם זאת, על אף שמדובר בהלכה פשוטה, שאין בה משום חידוש מיוחד למי שלמד היטב את ההלכה.

להשכים ביום הפורים

בפורים יש עניין גדול להשכים קום, ובליקוטי מהר"ח מביא בשם קדמונים שיש חמש השכמות, ורמזו לדברי: "וישכם אברהם בבוקר" - 'אברהם' סופי תיבות הושענא רבא, תשעה באב, יום כיפור, ראש השנה ופורים.

מתנות לאבינונים או משלוח מנות, איזו מקדימים?

שאלת הקדימה במצוות, איזו להקדים - את מצוות משלוח מנות או את מצוות מתנות לאבינונים? בליקוטי מהר"ח אומר שמה שבטור ובשו"ע הקדימו את הלכות מתנות לאבינונים למשלוח מנות, אות היא כי עלינו להקדים את המתנות לאבינונים. לעומת זאת, ב'מקור חיים' ל'חוות יאיר' כותב, שבמגילה עצמה כתובה מצוות משלוח מנות ורק אח"כ מתנות לאבינונים, ועל כן יש להקדים קודם המשלוח מנות.

אומנם בשו"ת 'בצל החכמה' כתב, שכל המחלוקת היא בשיש לפניו רעהו שיכול לתת לו משלוח מנות ואביון שיכול לתת לו מתנות לאבינונים, ועליו לבחור איזו מביניהן לקיים קודם, או לחילופין שאין לו לא עני ולא אחד מרעיו, ועליו לחזר אחריהם כדי לקיים המצווה. אבל אם מצא לפניו עני ועדיין לא נתן משלוח מנות, כולי עלמא לא פליגי שצריך להקדים ולתת מתנות לאבינונים, כי "אין מעבירים על המצוות", וכן כשמצא את רעהו ואין לפניו אביון.

מתנות לאבינונים דווקא לאחר שחרית?

ב'דרכי חיים ושלום' מביא שהיה מקדים דווקא לפני התפילה את המתנות לאבינונים, אך ב'כף החיים' כותב שעל פי סוד יש עניין דווקא אחרי התפילה, ויש בזה גם טעם על פי נגלה, שהרי ברכת 'שהחיינו' הנאמרת על מגילה שקורין ביום, נאמרת גם על שאר מצוות היום, ועל אף שיש סברא לומר שמתנות לאבינונים לא בכללן, שכן אי אפשר לברך 'שהחיינו' על מצוות צדקה שהיא מצווה תמידית (ואף במשנ"ב השמיט את 'מתנות לאבינונים' מהמצוות שיש לכוון עליהן בברכת 'שהחיינו'), עם זאת, שיטת ה'כף החיים' שיש להתמין עם המתנות לאבינונים עד אחר קריאת המגילה מהטעמים הנ"ל.

אמנם בוודאי שאין לדחות את העניינים עד אחר שישמע המגילה וברכותיה, וכדי לצאת את שיטת ה'כף החיים' יכול לכוון בזה שלא לצאת ידי חובת 'מתנות לאבינונים'. ובעניין מתנות לאבינונים, ראוי להזכיר מה שכתב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות מגילה: "מוטב להרבות במתנות לאבינונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים, יתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהשיב לב נדכאים".

שיעור 'מתנות לאבינונים'

הריטב"א במגילה ז' ע"ב כותב שמספיק שווה פרוטה, ובמהרש"א כותב שצריך לתת מתנה חשובה. ההוראה המקובלת למעשה לתת סכום שאפשר לקנות עם זה מנה לאכילה בסעודת פורים. יש שאומרים שזה עשרה שקלים יש אומרים שזה עשרים שקלים, הדל לא ימעיט והעשיר ירבה גם ירבה...

נשים וילדים חייבים ב'מתנות לאבינונים'?

ה'ערוך השולחן' כותב, שהיות שאשתו כגופו, הנותן שתי מתנות לשני אביונים - מתכוון להוציא גם את אשתו, והוא אפילו לא צריך לתת שתי מתנות מיוחדות בשמה, אלא היא יוצאת במתנות שהוא עצמו נותן כדי להוציא עצמו ידי חובה.

קצש"ע חולק עליו, וכותב שלא יסמכו הנשים על נתינת בעליהן ויתנו הן לבד, והמשנ"ב מביא בזה מחלוקת וכותב "ומ"מ יש להחמיר". אומנם לא ברורה כוונת דבריו של המשנה ברורה, אם כוונתו שיש להחמיר בנתינת הנשים לבדן ולא יסמכו על בעליהן, או שכוונתו שהבעל צריך לתת מתנות מיוחדות גם בשמן ודי בכך.

כמובן שגם ילדים צריכים לתת מתנות לאבינונים, ומצווה זו מוטלת על האב לתת להם מעות כדי לחנכם למצווה גדולה זו, וכך כותב ה'פרי מגדים'. כל שכן שצריך להקפיד שהילדים הגדולים, שכבר הגיעו למצוות, ייתנו מתנות לאבינונים, ויש לתת להם מעות כדי שיקיימו את המצווה כהלכתה.

משלוח מנות בשני מיני משקה

הפועל הערבי חומד הממון, ניסה להוסיף אפס בסכום השיק, בניסיון להעלות את סכום השיק ל-200,000 שקלים. אלא שהוא כנראה חלש בזיופים, ועובדי הבנק עלו עד מהרה על התרמית

איך אפשר לזרז הליכים במקומות הנכונים ו'לסגור תיקים'?

הבא ייפתחו למעלה כל ספרי חובותינו, ויסייעו לנו למחוק עמודים שלמים בלי הינד עפעף, יעניקו לנו הטבות והקלות, שיגרמו לכך שתשובתנו תקבל ברצון ובקלות. אז אולי ההוא יתמקם שוב בחניה, ונכון לגמרי שהוא פגע בי כל כך עד כדי שברור שלא אסייע לו, ואולי החדר שהשכן יוסיף יסתיר לי את האור - אבל הרבה יותר כדאי מכל אלה, לזכות בשמים בהנחות מפליגות! יש זכאים להקלות בתב"ע, ומקבלים מרפסת נוספת. יש זכאים להטבות בתנאי המשכנתא, וזוכים בהנחה של כמה מאות שקלים בשנה. יש מי שזכאים לזירוז הליכים בביטוח הלאומי, ויקבלו את הזכויות שלהם חודש קודם... אבל הרבה יותר כדאי לזכות בהטבות והנחות בשמים, הרבה יותר כדאי לוותר ולקבל הטבות במקום בו מוכרעים החיים!

להאשים או לתמוך?

האיש היה סוחר מוכר היטב בקרב סוחרי ורשה, ושמעו יצא למרחוק גם בקרב הסוחרים בערים הסמוכות. הוא נחשב אדם ישר וירא שמים, ששלח ידו במסחר במגוון תחומים, וגם הצליח לעשות חיל ולהרוויח יפה. אנשים השקיעו אצל הסוחר את כספם, ביודעם כי הוא ישר ונאמן, מצליח ומרוויח, ובוודאי כספם ירוויח יפה, אם לא יוכפל או אף ישולש. עוד בהיותו צעיר לימים, קיבל זקני, רבי בנימין קובלסקי ז"ל, מאביו רבי משה, סכום כסף נכבד, במטרה שישמש לנישואיו בבוא העת. היה זה סכום כסף גבוה מאוד, הון עתק של ממש, שהספיק לחתונה הדורה ולנדוניה ביד רחבה, לרכישת בית ולתחילת החיים בלי דאגות כלכלה. כמועד לחשיבות הכסף לעתידו, ביקש רבי בנימין להשקיע את כספו בידי אותו סוחר נודע. כך, היה קרוב לוודאי, הכסף ישמור על ערכו ואף יוסיף עליו. רבי בנימין נועד עמו, והחליט להפקיד את ההון הרב בידי האמונות, להשקיע את כספו בידי הסוחר דגן...

שנים חלפו, הסוחר עשה חיל במסחרו וגם רבי בנימין היה רגוע ושלו, בידעו כי כספו נמצא בידיים טובות, וממתין לעת הראויה ביום שמחתו. אלא שלפתע החל גל שמועות שקט, אך מחרש אוזניים ומעורר רעדה... השמועות דיברו כי עסקיו של הסוחר האמיד מידרדרים מדחי אל דחי, והוא כבר לא משיב חובות בזמן. אנשים החלו למשוך ממנו את כספי השקעתם, הראשונים שבהם הצליחו להציל מעט, למי שבאו בעקבותיהם כבר לא נותר מה להציל... הסוחר העשיר והישר של פעם, הוכרז כפושט רגל. הון עתק ירד לטמיון!

אין לתאר את שברון הלב הרב, שחש כל מי שהיה מעורב בעסקים עם הסוחר פושט הרגל. כספי חסכונות ונדוניות, ירושות ופנסיות, סכומי כסף אדירים התאדו כלא היו. מטבע הדברים, הופנתה אצבע מאשימה כלפי הסוחר, שכנראה עשה לא מעט טעויות בדרך... הסוחר העשיר הפך לעני ואביון. בעוד עניים רגילים זוכים לרחמים, זכה הסוחר לכתף קרה ולאצבע מאשימה. המשקיעים אצלו היו תמימי דעים כי בו תלוי הקולר, ותקפו אותו במילים בוטות. הוא הפסיק לצאת לרחוב, לבו לא עמד בבושה האיומה. לא פעם היו מי שהקניטו אותו, היו מי שמבטיהם בלבד שיפדו אותו לגמרי, צורבים את לבבו במכוות אש. סוחר שנודע כמוצלח ביותר, ולפתע איבד את כל ההון שהושקע בידי האמונות - מי סולח לו? מי מסוגל לוותר לו? אך

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"עשיית בגדי קדש לאהרן" (שמות כ"ח, ב')

בחיי היום יום, יש סביבנו קבוצות רבות של אנשים, מכל מיני סוגים. יש את המצליחנים, יש את הנכשלים, יש את הזרזים ויש גם עצלים. יש מוערכים יותר ומוערכים פחות, ויש גם אנשים מקושרים, בנים של אישים חשובים או עסקני ציבור נודעים, שיכולים 'לסדר' כמעט כל דבר, במינימום זמן ובמינימום מאמץ... זה זן מיוחד של אנשים, שהכל מסתדר להם כמעט מעצמו: הם מוצאים עבודה בקלות, יש להם חברים בכל מקום משפיע, הם מסודרים במוסדות החינוך, וגם בבית הכנסת מתקבלים בכבוד. הדובדבן שבקצפת הוא, כשהם צריכים להסדיר משהו במשרד ממשלתי, או לפתור איזו בעיה בעירייה, אז הם זוכים להקלות, נהנים מזירוז הליכים, וגם מקבלים הטבות למיניהן...

בשמים אין דברים כאלה. הכל שווים, נידונים לפי מעשיהם וזוכים לפי זכויותיהם. אבל דווקא יש קבוצה אחת, 'קבוצת עילית' מיוחדת, שחברה זוכים להקלות והטבות גם בשמים. מקילים עליהם מאוד, מקצרים להם הליכים, נותנים להם סיוע לסגור תיקים, מעבירים הלאה את חטאיהם. הם זכאים אוטומטית להקלות של ממש, אבל בשמים - במקום בו הכי כדאי לזכות בהקלות והטבות...

איך נכנסים לקבוצה הזו? זה אפשרי לכל שם משפחה, מכל ארץ מוצא, ובכל מצב כלכלי. הזכאים להקלות בשמים, אלה שנהנים מזירוז הליכים במקום הכדאי ביותר, הם הוותרנים. אלה שמבליגים, שמוותרים, שלא עומדים על שלהם, שידועים לוותר על הזכויות המגיעות להם... הסכיתו ושמעו לגילוי חז"ל: "המעביר על מידותיו" - אדם המוותר על המגיע לו ומעביר הלאה פגיעות שנעשו כנגדו, "מעבירין לו על כל פשעיו" - מסייעים לו משמים לשוב בתשובה שלימה, מעניקים לתשובתו זכות קדימה, נותנים לו הקלות והטבות בדרכו למחיקת חובותיו וחטאיו, ועוברים לדון בזכויותיו... רגע, זה יתכן? הרי בשמים לא מפספסים אף ראייה או דיבור שלנו, ועוקבים בדריכות אחרי מעשינו כי "על כל אלה יביאך האלוקים במשפט" - נכון! אם גם אנחנו כאלה שעומדים על שורת הדין, ומדקדקים במה שנעשה כנגדנו. אבל אם אנחנו וותרנים הנוהגים לפנינו משורת הדין - גם בשמים נוהגים כך כלפינו, ומעניקים לנו זכויות-יתר, שסייעו בעדנו 'להחליק' את חטאינו הלאה...

בפרשת השבוע אנו עוסקים בבגדי הכהונה, אותם לבשו אהרן ובניו. אהרן הכהן היה במהותו 'אוהב שלום ורודף שלום', איש שהקרין סביבו שלום, ניסה להשכין שלום, פעל בכל דרך להגברת השלום והאחוה. אחד הכלים היעילים ביותר להרבות בשלום ובאחוה, הוא לאמץ את הגישה הוותרנית, לקבוע בלבנו כי אנחנו בורחים מכל מחלוקת, ומעדיפים עליה את השלום, גם אם נצטרך לוותר...

בפעם הבאה שמישהו יעקוף אותנו בתור, ינצל אותנו שלא כדין, יחסום לנו את האור או האוויר, או אפילו יתמקם לנו בחניה - נוכל לעמוד עליו בכל חומר הדין ולהיות צודקים, אבל הרבה יותר כדאי להיות חכמים: לוותר, להבליג, לעבור הלאה. אולי לרגע נראה חלשים בעיני הסביבה, אך ברגע

זכות. העובדה שותרתי לסוחר וסייעתי לו למרות הנזק שגרם לי - היא שהביאה אותי בשערי גן עדן!"
 כי יש לויתור כח על-טבעי, חזק ולא מוכר. ולעולם לא נדע, איזה ויתור ואיזה הבלגה הם שיעמדו לנו לקץ הימים, והם אלו שיכריעו את הכף לזכותנו. יתכן אמנם שזה נורא קשה הפעם, ובדיק עכשיו אני חייב לעמוד על שלי - כי אם לא מה אני שווה, ובכלל הגיע הזמן להעמיד את החוצפן שכנגדי במקום - אבל אולי עכשיו זהו הרגע הקובע, עכשיו הוא הויתור שיכול להכריע את גורלנו לשבט או לחסד!

יש בחיים שלנו משהו שיכול לשנות את כל המצב ברגע אחד. כי גם כשכבר חזרנו בתשובה, גם אם ניסינו להתחזק ועשינו הכל כדי להיטיב את המצב - עדיין זקוקים אנו לרחמי שמים שיקבלו את התשובה, שיעניקו לנו את המחילה והסליחה בלי מאמץ יוצא דופן... הבשורה היא שיש את המשהו הזה, שלוקח את תשובתנו ומזכה אותנו בהקלות והטבות כאלה, שבזכותן ברגע אחד הכל יימחק, העבר יתנקה, הכתמים יחוטאו ונישאר נקיים ובוהקים. למשהו הזה קוראים ויתור.

כשאדם מוותר ולא עומד על שלו, כשאדם בוחר להתעלם מהפגיעות המוקדמות ומהמחשבות הקשות, כשאדם מחליט להבליג כשפגעו בו או להניח לפלוני על אף שהוא נוהג בו שלא כדן, הוא זוכה בהקלות יוצאות דופן, הוא מקבל זירוז הליכים מהיר ברגע אחד של ויתור. זה כדאי. בטח הרבה יותר כדאי מלריב... אדם שמוותר חי בתוך אי של שלווה, חייו הופכים למאירים. אין לו ויכוחים, אין לו צורך בהם... אין לו דיונים, הוא מוותר עליהם מראש, בוחר לחיות חיים של רוגע ושלווה, בלי מחלוקות, בלי מדנים, בלי מתיחות ובלו מריבות. פשוט חיים שקטים ורגועים!

הבה נבחר בדרך הכדאית, הבה נאמץ דרך חיים של וותרנות, של הבלגה, של יכולת איפוק. זה כל כך כדאי, בזה ובבא!
איך מרויחים 20,000 שקל?

את הסיפור הבא שמעתי מהרה"ג רבי אליעזר טורק שליט"א, רב 'קהל פרושים' במודיעין עילית. הסיפור מוכר לו מכלי ראשון, בהיות ושושלת הצדדים שבו הינם תושבי השכונה ומוכרים היטב. וזה דבר המעשה:

על גג בנין בשכונה, עמדו בשעת בוקר שטופת שמש שני שכנים, והתווכחו בעוז ובכל תוקף. קול הצעקות שביניהם הגיע לאוזני מטיילי הבוקר ברחוב, שלא הבינו על מה המהומה. רק כשאחד השכנים עלה, גם הוא על הגג להבין בשל מה הסער הגדול הזה, התבררה התמונה לאשורה... ארבעה שכנים בנו בצוותא את הגג המשותף. הארבעה שכרו קבלן מפורסם, אשר סיים את מלאכתו לאשורה כדת וכדן. אמש הגיע הקבלן לבקש את כספו, תוך שהוא מבקש חמשת אלפים שקלים בגין בניית קיר נוסף...

השכנים הביטו זה בזה, במבט נבוך ולא מבין. ראובן טוען כי שמעון הזמין את הקיר, ושמעון טוען כי אין לו כל עניין בקיר, ובהכרח כי דווקא ראובן הוא שהזמין את הקיר. שני הצדדים הסכימו כי ידעו שהקיר ייבנה - הוי אומר מישהו הזמין את בניית הקיר, אך מי הזמין את בניית הקיר?

הוויכוח הלך והתלהט, לא נראה ששני הצדדים עשויים להגיע להסכמה. הטונים הלכו ועלו, התווספו טענות ישנות על גלגלות בחדר המדרגות, טרונות על רעש בזמן הבניה, צל שנלקח ואור שאיננו... הוויכוח גלש כבר לפסים אישיים, אש המחלוקת כבר ליחכה בשולי הבנין... ואז, יצא מביתו שכן שלישי, שותף גם הוא לפרויקט הבניה, אך היה ברור כי אין לו קשר לקיר המריבה, שכן הקיר נבנה רחוק ממנו. עם זאת, ביקש השכן להקשיב לטענות הצדדים, שנשמעו בלהט רב ובטונים עצבניים במיוחד...

השכן האצילי הקשיב בתשומת לב, ובהבזק של רגע פסק את פסוקו: "אל נא אחיי תרעו, כי אנשים אחים אנחנו, ושמרנו על האחדות בבנין שלנו בהקפדה יתירה. לא נאה ולא יאה שאחרי שסיימנו פרויקט בניה משותף,

הבושות היו החלק הקל, יחסית. החלק הקשה יותר היה הרעב, הדלות והדוחק החונק שהסוחר לא הורגל בהם מעודו. איש לא סייע לו, איש לא השיג בצרתו, ובמידת מה של צדק - הן הוא זה שהמיט עליהם אסון, אליו יש לבוא בטענות והוא האשם בהפסד הכספי הנורא...

לעומתם, סבי רבי בנימין נהג בצורה הפוכה לגמרי. אף שגם הוא איבד אצל הסוחר את כל הונו, ואף שהיה מדובר בסכום כסף גדול מאוד, ואף שהיה מדובר בסכום הכסף שנועד לנישואיו, רבי בנימין לא התמקד בהפסד הכואב, אלא ביהודי האומלל שנאנק גם הוא... כאילו שכח רבי בנימין שהסוחר הוא האשם, כביכול לא זכר כמה כסף הפסיד אצלו. ביום בהיר התייצב רבי בנימין בביתו של הסוחר והציע לו את עזרתו. "אני יכול לספק לך מוצרי מזון בסיסיים, אני יכול לסייע לך להתחיל להשתקם. רק תגיד לי מה אוכל לעשות עבורך..."

מאותו יום, החל רבי בנימין לסייע לו בלאט. ארגן עבורו הלוואות, סייע לו בכלכלת ביתו, נטע בו את הכוחות, האמונה והיכולת לשוב לעסקים ולהצליח בהם. רבי בנימין התמסר למענו בכל מאודו, ואף הצליח בסופו של דבר לשקם את הסוחר ולאפשר לו לשוב, להרוויח ולהצליח!

השנים חלפו, רבי בנימין עלה לארץ ישראל והקים משפחה ברוכה, וגם עסק קטן וכולל אברכים אותו החזיק בידי עמל. הסוחר נותר מאחור בפולין, ודבר הווייתור האצילי וההקרבה למען הסוחר פושט הרגל, צללו בתהומות ההיסטוריה השכוחה, עד לרגע בו הסיפור הזה הביא למהפך דרמטי...

קרונות וצרויות מול סיפור אחד קטן...

את ההמשך המטלטל של הסיפור, שמעתי מדודי, הרה"ג רבי משה קובלסקי שליט"א, שהעיד עליו מכלי ראשון, כפי ששמעו מאביו, הגה"צ רבי שמואל צבי זצ"ל, שבלי ליהאריציט הראשון לפטירתו של אביו - רבי בנימין, בי בסיוון תשמ"ט, זכה בחוויה מסתורית ונדירה. באותו לילה, אחרי שעלה על יצועו בשעה מאוחרת, והנה נגלה אליו אביו רבי בנימין בחלום הלילה... לרגע נבהל רבי שמואל צבי לפגוש את אביו בחלום, אך מיד התעשת, כשאביו פנה אליו ברוך: "בני היקר, הבה ואספר לך את מהלך הדין בבית דין של מעלה, מה עבר עליי בשנה החולפת בכבשנו של עולם..."

ואז החל רבי בנימין לספר בפרוטרוט, תיאר בצבעים חיים את כל מהלך הדין. הוא תיאר כיצד הובאו לאולם הדין קרונות של זכויות, שיעורי תורה ושעות לימוד, תפילות בכוונה ומילים טובות שנאמרו. אף פרט לא נעלם, וכל מהלך חייו עובר לפניו כבסרט נע... הוא מתבונן בזכויות העולות על השולחן, היטב הוא מזהה את שעת הלימוד ההיא כשראשו דאב עליו, את התפילה ההיא שהתאמץ למענה גם כשהיה לחוץ עד אין קץ... אחר כך, הגיעו הצרויות האחרים, השחורים. גם כאן לא נפקד דבר, "אין שכחה לפני כסא כבודך, ואין נסתר מנגד עיניך". הכל גלוי וידוע... "אין צדיק אשר יעשה טוב ולא יחטא" - בבין אדם לחברו ובבין אדם למקום, כך שהצטברו להם צרויות מוכתמים ולא נעימים, גבעה לא קטנה ומאיימת במיוחד...

ואז, כמלאך מושיע מן הצד, התייצב גיסו, הוא הגאון בעל ה'ראשית ביכורים' זצ"ל, אשר המליץ עליו דברי שבח וזכות, וביקש את רחמי הדיינים למענו. כף הזכויות כבדה עוד קצת, אך עדיין היתה רחוקה מלהכריע... ואז, הגיעו זכויות נוספות שנעשו אחרי פטירתו לשמו ולזכרו ולעילוי נשמתו. רבי בנימין ציין את הזכויות שקיבל עבור שתי המשניות שלמד כ"ק האדמו"ר בעל ה'באר יעקב' מנדבורנה זי"ע לעילוי נשמתו, וגם ביקש בחלום להודות לנכדו רבי משה בריקמן שליט"א, אשר הקפיד ללמוד משניות לזכותו. למרות כל הזכויות והעדויות ומליצי היושר - המתח עדיין בשיאו, המאזניים נטולי הכרעה...

ואז, הגיע מלאך וסיפר את הסיפור האמור. כי הנפטר הנידון, קיבל מאביו סכום כסף גדול לצורכי נישואיו, והפקידו אצל סוחר מוכר, עד שלימים התברר כי הסוחר פשט את הרגל. ולמרות זאת, רבי בנימין לא רדף אותו ולא הקניט אותו, לא בייש אותו ולא הרע לו, אלא ניסה להיטיב לו, השתדל כל כך למענו למרות שהסוחר הפסיד לו את כל כספו... אך סיים המלאך להעיד על דבר המעשה, וכף הזכויות היטלטלה בעוצמה, הכבידה מאוד, הכריעה בבת אחת את המאזניים לצד החיובי אופן ברור ונחרץ. רק אז הבין רבי בנימין שאותו ויתור אצילי, הוא שהכריע את הכף לזכותו, לחיי העולם הבא בגן עדן...

רגע לפני שנעלם בחזרה לתוך האפילה, הוסיף רבי בנימין משפט אחד: "דע לך בני, כי מכל מליצי היושר, המעשה הזה הוא שהכריע את דיני לך"

שני השכנים, התווכחו בכל תוקף. קול הצעקות שביניהם הגיע לאוזני מטיילי הבוקר ברחוב, שלא הבינו על מה המהומה. רק כשאחד השכנים עלה, גם הוא על הגג להבין בשל מה הסער הגדול הזה, התבררה התמונה לאשורה...

החוב נפרע. מדוע הפועל הערבי לא משך את השיק? אין לי מושג, האמת שהוא כבר לא עובד אתי מאז...".
 אחרי מספר ימים נקלע השכן לסניף הבנק שלו, ושם גילה את דבר התעלומה: התברר, כי הפועל הערבי חומד הממון, ניסה להוסיף אפס בסכום השיק, בניסיון להעלות את סכום השיק ל-200,000 שקלים. אלא שהוא כנראה חלש בזיזופים, ועובדי הבנק עלו עד מהרה על התרמית. כשראה הפועל הערבי כי כלתה אליו הרעה, קרע את השיק לנוכח עיני הפקיד הנדהם, והותיר את קרעיו על דלפק הבנק...
 לא רק שהוא לא שילם את חמשת אלפי השקלים, אותו שכן זכה גם במתנה בסך 15,000 שקלים. אך יותר מכל זה, הוא זכה בזכות נצחית להשכין שלום בבנין מגוריו, לוותר מעצמו ולהקדיש מממונו כדי למנוע מחלוקת!
 (מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' הרב קובלסקי)

נתחיל להתווכח ולרבי, הן המחלוקת הורסת כל חלקה טובה... הרי נותרתי חייב לקבלן 15,000 ש"ח בגין העבודה שלי, אעגל לו את הסכום כלפי מעלה ל-20,000 שקל, ואספוג את עלות הקיר, ובא לציון גואל ולבנין שלנו ישובו השלום והשלווה".
 השכנים האזינו לדבריו, ונפרדו ממנו בתחושות הערכה עמוקות. השכן לא עשה עסק גדול מדי מהסיפור, אלא רשם שיק בסך 20,000 שקלים והגישו לקבלן. "הנה, 15,000 שקלים בגין העבודה שלי, ועוד 5,000 שקלים עבור בניית הקיר", אמר בפשטות, הקבלן הודה לו בחום, אסף את פועליו וכליו ועזב את הזירה...
 שבוע ועוד שבוע חולף, אך השיק לא נמשך מחשבון הבנק. גם חודש וחודשיים חלפו, ואחרי יותר מחודשיים התקשר מיודענו השכן לקבלן, ושאל מדוע לא הופקד השיק. "אינני יודע", משך הקבלן בכתפיו, "אני העברתי את השיק לפועל הערבי שעבד עמי באותה עת בגין חובי אליו, ומבחינתי

<< המשך מעמוד 7 | הגאון הגדול רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל

חיבורים על התנ"ך.
 ענה להם המלבי"ם, שכל הסיבה שהוא כותב חיבור על התנ"ך, היא כדי להראות שכל דברי חז"ל הם אמת לאמיתה, ולבאר את התנ"ך על פי דברי חז"ל, בכדי שהמון העם לא יגררו אחרי טענות ההבל של המשכילים, שמסלפים את הפסוקים ודברי חז"ל על פי דעותיהם הכפרניות, וזוהי הדרך היחידה שבה אפשר לעצור את רוח ההשכלה שלא תכנס לתוככי בתי ישראל. "וממילא" - אמר המלבי"ם - "אם אחד מכם יקח את העבודה הזו על כתפיו, הנני מסכים לקבל על עצמי לענות על כל השאלות הקשות שבהלכה לכל דורש". אלא שבכדי לחבר חיבור של המלבי"ם על התנ"ך, צריך להיות המלבי"ם בעצמו, ומשום כן, אף רב לא היה מסוגל לקבל על עצמו את המלאכה הגדולה הזו...
 ובאמת אפשר לראות את גאונותו של המלבי"ם בהלכה מספרו 'ארצות החיים' על הסימנים הראשונים של שו"ע או"ח, שבהקדמה כותב המלבי"ם, שחיבר את הספר הזה בהיותו בגיל חמש עשרה שנה, ובמשנה ברורה מביא את דבריו להלכה כמעט בכל סעיף וסעיף.
 (מתוך 'שלמים בציון' תשע"ז)

ובהוצאה השניה של הספר כתב בראש העמוד 'הסכמות הגאונים', ובהקדמה כתב שכאשר הביא את הספר מההוצאה הראשונה אל מרן החזון אי"ש זצ"ל, העיר החזון אי"ש שזכה שכתב בכותרת של העמוד רק את המילה 'הסכמות', והביא את ההסכמות של הרבנים בלא להקדים ולכתוב עליהם שום תואר של כבוד. והרב כשכותב את הסכמתו בדרך כלל לא כותב על עצמו תארי כבוד, וממילא כאשר קוראים את ההסכמה רק עם שם הרב בעצמו, בלא שום תואר של כבוד, יש בזה חשש של קורא לרבו בשמו. ולכן כשכותב את ההסכמות ראוי לכתוב בראש העמוד 'הסכמות הגאונים', שאז כבר אינו קורא לרבו בשמו, ואין בזה זלזול בכבוד הרב, שהרי מזכיר בתחילה תואר של כבוד.

פוסק הדור

מרן החזון איש זצ"ל סיפר, שכאשר המלבי"ם התחיל לעסוק בחיבורו על ביאור התנ"ך, באה אליו משלחת של גדולי הדור ושאלוהו מדוע הוא מחבר ספרים על התנ"ך, הרי לפי גדלותו הוא יכול להיות 'פוסק הדור', ולענות שאלות בהלכה בנושאים הקשים והמורכבים ביותר, ועתה שהוא משקיע בביאורי התנ"ך, אין לו פנאי לברר את כל השאלות הללו, וטענו לו שהדור זקוק לפוסקים ומשיבים בהלכה, ועדיף יותר שישקיע בהלכה מאשר לחבר

<< המשך מעמוד 11 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

רבי ברוך הראה לנו שני יהלומים שנוצרו מאותו חומר גלם ונראים במראהם זהים ממש, אולם בשווי שלהם ישנו חילוק עצום. האחד מחירו עומד על כחמש מאות שקלים, ואלו השני שוויו עומד על כחמשת אלפים שקלים, פי עשר ממחירו של הראשון. הוא נתן לאבי להתבונן בהם מקרוב, כדי למצוא את ההבדל ביניהם, אך הוא לא מצא בהם שום הבדל. רבי ברוך נטל את שניהם, הניחם ב'מיקרוסקופ', ובקש מאבי שיביט היטב דרך המכשיר על שני היהלומים, ואז ייווכח בהבדל שביניהם. בעזרת המכשיר הצליח אבי להבחין בשריטה קלה שישנה בצד אחד היהלומים...
 "אכן", השיב היהלומן, "זהו בדיוק החלוק ביניהם. אמנם שניהם בגודל זהה ומאותו מקור, אלא שהשריטה הקטנה שבצד אחד מהם, מורידה את ערכו ושוויו בעשרות אחוזים... כך זה ביהלומים", הפטיר רבי ברוך, "כל שריטה היא משמעותית! גם שריטה שלא ניכרת לעין, משנה את שווי היהלום באופן משמעותי...".
 אבי מורי שליט"א עורר באמצעות מקרה זה מוסר השכל נוקב: כשמתעסקים עם יהלומים, כל שריטה היא משמעותית. הוא נקט דוגמה בשני אנשים, היושבים בבית המדרש זה לצד זה, ולומדים בהתמדה את אותה תורה מקודשת. אך הבדל גדול ישנו ביניהם; זה לומד ברציפות, בלי הפסקות וביטולים, בלי שריטות וחריצים. אזי למודו שווה עשרת מונים מהשני הלומד קרעים-קרעים. גם השני אמנם יש לו עסק עם יהלומים - התורה הקדושה יקרה היא מפנינים. אך חסרון גדול יש בלימודו, אליה וקוץ בה, חסר הרצף! למודו נדמה ליהלום שנשרט באחד מצדיו, והרי ביהלום כל שריטה משמעותית, ושווי פוחת בצורה משמעותית...
 פלאי פלאים!

(מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'אוצרותיהם אמלא')

בהזדמנות מסוימת דברתי עם מורי ורבי, מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', על ימי הבחרות. בין הדברים שאלתי אותו מה אמור לעשות בן תורה שקם בבוקר במצב רוח בלתי שפיר, 'על צד שמאל' כפי שמכנים זאת בעולמם של בני הישיבות. כיצד יצליח את המצב שהוא נתון בו, כדי להמשיך הלאה בעלייתו? רבי דוד השיב לי בשאלה מיניה וביה: "ומה אתה חושב שצריך לעשות?"
 מתוך חשש כיצד יגיב על תשובתי, השבתי בהססנות: "הייתי מציע לו להיכנס למיטה עד יעבור זעם...". להפתעתי, רבי דוד הגיב בחיוב: "אמת! זו אכן עצה טובה. אולם אני הייתי מוסיף ליעץ לו שילך קודם לבית המדרש ללמוד חצי שעה, ורק אחר כך יפנה למיטה לישון!..."
 הוא נמק את דבריו כך: ברוב פעמים אם הבחור יתחיל ללמוד, זה ישפיע עליו להשאר בבית המדרש עד סוף הסדר, כי התורה משמחת לב ונפש ומרוממת את רוחו של האדם, ורק קודם הלמוד מצטייר הדבר בעיניו כקשה. אך גם אם לאחר חצי שעה, עדין לא השתנה מצב רוחו לטובה ועדין יחפוץ לישון, אין זה נורא, לכל הפחות הוא הרוויח למוד של חצי שעה. זו הגישה שצריכים להתנהל עמה באופן תמידי מול היצר הרע!
 היצר הרע רוצה להשתלט על האדם בעיקר בזמני חולשה ורפיון, ובעתים אלו יש לנהוג עמו סחור סחור. כאשר הוא משכנע עד כמה קשה יהיה ללמוד כעת, האדם יקבל על עצמו ללמד רק דקות ספורות, ובדרך כלל ההרגשות יעלמו מאליהן, וכך בכל מצוה ומצוה שאנו מתמודדים עם קושי לקיימה.

• • •

בהזדמנות מסוימת התלוויתי לאבי מורי שליט"א, בלכתו לבורסת היהלומים ברמת-גן, היה זה כשהוצרך לקנות טבעת יהלום לאחת מכלותיו. נכנסנו למשרדו של אחד היהלומנים הנכבדים, חסיד ויז'ניץ נלהב, צדיק וירא אלקים, הרה"ח רבי ברוך גרינברג זצ"ל, שתרם מהונו רבות למטרות צדקה וחסד ולהחזקת תורה.

"ספור את שיניי" ביקש ממני החפץ חיים פעם ופעמיים, ולא הותיר לי זמן להסס, ספרתי ומצאתי שלושים ושתיים שיניים, וכולן שלמות, מתוקנות ובריאות, שן אחת לא חסרה ולא נפגמה!

האורח שחידש לחפץ חיים הלכה בהל' לשון הרע

צעיר. "ספור את שיניי", ביקש ממני ה'חפץ חיים' פעם ופעמיים, ולא הותיר לי זמן להסס, ספרתי ומצאתי שלושים ושתיים שיניים, וכולן שלמות, מתוקנות ובריאות, שן אחת לא חסרה ולא נפגמה! לאחר שסיימתי את המשימה הקשה, לקח ה'חפץ חיים' את ידי, ואמר בחיוך שלא יישכח ממני לעולם: "אני שמרתי על הפה שהקב"ה נתן לי, והקב"ה שמר על הפה שלי".

...

עז היה חפצו של א' מעשירי היהודים, לחזות בפניו הקדושות של מרן החפץ חיים, ולשם כך שם פעמיו אל וורשה - מקום אכסנייתו של ה'חפץ חיים' בימי אלול. אך למרבה אכזבתו כאשר הגיע לשם, עזב כבר ה'חפץ חיים' את המקום וחזר לראדן. האיש לא התעצל והחליט לנסוע אף הוא אחריו לראדן כדי לזכות לראות באור פני הכהן הגדול.

לאחר נסיעה ארוכה וטלטולי דרך מייגיעים, הגיע לראדן והחל לחפש את ביתו של ה'חפץ חיים'. לפניו צעד לאיטו יהודי קשיש נמוך קומה תפוש בהרהורים, "התוכל להראות לי היכן ביתו של החפץ חיים?" שאל אותו האורח, "מדוע אתה מתעניין היכן ביתו?", השיב לו הזקן בשאלה, "דרך ארוכה עשיתי כדי לראות את פניו הקדושות ולזכות לקבל ממנו ברכה, כבר מבוגר אנוכי, ואינני יודע אם תהיה לי הזדמנות

נוספת לזכות לכך", השיב לו האורח. חייך הזקן ואמר לו: "לדעתי לחינם טרחת, וכי מי הוא ומה הוא ה'חפץ חיים', הרי יהודי פשוט הוא ככל היהודים". נחרד האורח לשמע זלולו של הזקן בקדוש ישראל ה'חפץ חיים', וזעק עליו בכעס גדול: "זקן אשמאי שכמותך! כיצד תדבר כך ותעיז פניך על צדיק גדול כל כך, הלא כל גדולי ישראל משחרים לפתחו ומצייתים בקפידה לכל הגה שיצא מפיו?!"

"צר לי שגרמתי לך לכעוס" - השיב לו הזקן בנחת - "הכעס היא מידה מגונה, ולא ארצה להכשיל אותך בה, אני רק אמרתי את האמת, שה'חפץ חיים' הינו יהודי ככל היהודים, והלוואי שלא היה גרוע מהם".

הבין האורח כי מכאן לא תבוא הישועה, ופנה לאנשים אחרים כדי לדרוש היכן מקום משכנו של ה'חפץ חיים'. כאשר הגיע אל הבית, פתחה לו המשרתת, ולבקשתו לפגוש את ה'חפץ חיים', ענתה לו כי אינו בבית והוא אמור להגיע בכל עת, תוך כדי הדברים הנה מופיעה דמותו של ה'חפץ חיים' והמשרתת מראה לו כי הנה הוא בא בעל הבית. ולפליאתו הנה הוא רואה כי הזקן שכה זלול ב'חפץ חיים', אינו אלא ה'חפץ חיים' בעצמו.

האורח נחרד עד מאוד, הלא נכשלת והטחתי דברים קשים בקדוש ישראל, ובמקום לבקש ממנו ברכה המטתי על עצמי קללה, "מחל נא לי, סלח לי!" - זעק האורח לעומת ה'חפץ חיים' - "הרי כה פגעתי בכבוד הרב...!". "לא פגעתי כלל בכבודי" - הרגיעו החפץ חיים - "אדרבה, הרי קנאת לכבודי, ובזכותך נתחדשה לי הלכה שנעלמה ממני ולא כתבתי אותה בספר 'חפץ חיים', שאסור לאדם לדבר לשון הרע אפי' על עצמו, עתה, כיון שבאת מדרך רחוקה, בוודאי עייף ורעב אתה מעמל הדרך, שב וסעד את לבך, נוח מעט ואחר אשמע את מבוקשך".

הרב ישראל ליוש

"וְעֵשִׂיתָ אֶת מַעֲלֵי הָאִפּוּד... וְהָיָה פִי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ שֶׁפֶה יְהִיָּה לְפִיו כְּסִיב...". (שמות כ"ה, ל"א-ל"ב)

פסוקים אלו - אומר ה'כלי יקר' - רומזים על חובת שמירת הלשון והזהירות מאיסור לשון הרע, שהרי המעיל מכפר על לשון הרע, וע"כ המעיל היה כולו תכלת, כי התכלת יזכיר לאדם את הים, וכשם שהים אינו פורץ גבולו, כך צריך האדם לשמור על הגבולות שהציב הקב"ה על הלשון, ה"ה השיניים והשפתיים, ולברור כל מילה היוצאת מפיו, לבלתי תהיה פורצת מהגבולות המותרים לה.

גם התכלת שבמצוות ציצית, מציב לאדם תמרור אזהרה לשמירה על כל מצוות ה', כמו שנאמר: "וראיכם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'", כי התכלת יזכיר לו את הים, והים מזכיר את הרקיע, וכשם שהם אינם משנים את מידותיהם ואינם פורצים את גבולותיהם, ועומדים איתנים בגזירת בוראם, כך האדם המתבונן בהם ישכיל לקיים את גזירות בוראו, ע"י שישמור על גבולות המותר והאסור במלואם. שתי מחיצות הלשון - השיניים והשפתיים, מרומזות

ציון וקסברגר

אף הן בפסוק - מוסיף ה'כלי יקר': "והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו" - רומז על חומת העצם - השיניים, הסמוכה ללשון ומגינה עליה מפני הוצאתה לרעה, וכנגד החומה של בשר, דהיינו השפתיים, אמר הכתוב: "שפה יהיה לפיו לא יקרע".

גם את הפעמונים והרימונים שעל שפת המעיל, ממשיל ה'כלי יקר' לאיסור לשון הרע, כי הזג שבתוך הפעמון דומה הוא ללשון שבתוך הפה, והרימון הסגור והתחום מכל צדדיו, מדמה את השתיקה הנצרכת במקום צלצולי הפעמון.

על דרך זה מבאר האלשיך, שע"כ מדגישה התורה שעל הפעמונים להיות בתוך הרימונים, פעמון בתוך שני רימונים, כי השתיקה צריכה להיות כפליים מן הדיבור, סייג לחכמה - שתיקה.

...

כאשר אנו עוסקים בענייני זהירות הלשון, אך נדרש הוא כי נספר על מרא דשמעתתא, ה"ה מרנא ה'חפץ חיים' זיע"א שכל דיבורו נמדד בפלס ההלכה, ומחסומי פיו ידעו היטב לברור כל תיבה היוצאת ממנו, אך יחד עם זאת לא מילא פיו מים, והרבה לדבר דיבורים של קדושה, מוסר ויראת שמיים.

א' מתלמידי ה'חפץ חיים' סיפר, שפעם אחת לעת זקנותו שכב החפץ חיים במיטתו בחולשה גדולה, כאשר נכנסתי לבקרו - מספר התלמיד - הורה לי החפץ חיים שאפתח את פיו. בתחילה היססתי, אך הוא הפציר בי פעם שניה ושלישית לעשות כן, לא נותרה לי ברירה, וכשפתחתי את פיו הקדוש נגלו לפני שתי שורות שיניים שלמות ומסודרות להפליא, כאילו היה בעליהן ילד

זרם החשמל נפסק והשתרר חושך מוחלט. אבנים גדולות ורגבי עפר נשרו מכל צד. רבינו זעק אל האנשים, כי הדלת ליציאה החוצה נמצאת בצד צפון בפינה השמאלית, והוא עצמו זחל על ארבע...

שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה

הרב אהרן כהן

מגילת אסתר: ג'-י"ג "להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים..."

חוויות קשות עברו על הרה"ג רבי יחזקאל אברמסקי זצוק"ל בתקופת השואה, אך תמיד תלה בטחונו בקב"ה ולא ידע אפ' שמץ פחד, כשהוא מעוטף בטלית קטן שאותו לא הסיר מגופו אף לרגע. על מקצת מן ההרפתקאות והתלאות שעברו עליו בימי המלחמה, סיפרו בני המשפחה את הפרטים הבאים בספרו "מלך ביופיו", סמוך לביתו במזרח העיר לונדון, היה ממוקם בית הדין הגדול, בנין רם ומפואר בן שלש קומות. באחד מימי ה"בליטץ קריג", יום סגריר, כאשר השמים נתכסו בחרשת עננים קודרים, ישב רבינו בהיכל זה ב"מותב תלתא" וטיפל בענינים של בני זוג שבאו להתגרש. רעיתו הרבנית רייזל ע"ה ובנם הבכור ר' משה ע"ה שהו אותה שעה בדירתם, והבן הצעיר ר' מנחם עזרא היה במקום לימודו ב"שיבת "עץ חיים".

לפתע פתאום נשמע קול התפוצצות אדירה מפרקת הרים ומשברת סלעים. הפיצוץ ארע בלא שום התרעה מוקדמת. התלמידים מן הישיבה התחילו לרוץ אל המקלטים הציבוריים הסמוכים ורק אז שמעו את קול צפירת האזעקה. התברר, שמטוסי האויב ניצלו את מסך העננים, ובחסותו הצליחו לחמוק מ"עיני" ההגנה האנטי-אווירית של האנגלים, והטילו את פצצותיהם. רק כעבור שעה ארוכה, לאחר שנשמעה צפירת הארבעה, פנה הבן הצעיר הביתה ושם נודע לו מה שקרה והתרחש בינתיים.

מיד בהישמע קול הפיצוץ, הכריז הבן הבכור משה כי הוא פונה בריצה לעבר בית הדין, מהלך כעשר דקות מן הבית, כדי לברר מה שלום אבא. כל שידולי אמו הרבנית לבל יעז לצאת החוצה בשעה כזאת, וכי בודאי האב ירד למקלט בנין הרבנות, לא הועילו. הוא מיהר ורץ לשם בכל כוחו. בדרכו פגש ברחוב את רבינו ומראהו כ"פועל בנין" - טיט וחול מפוזרים על פניו, זקנו, בגדיו, ובידו אחת הוא אוחז בזרועו של אחד הרבנים ומוליכו. מראהו של רב זה היה כאיש אחוזו הלם.

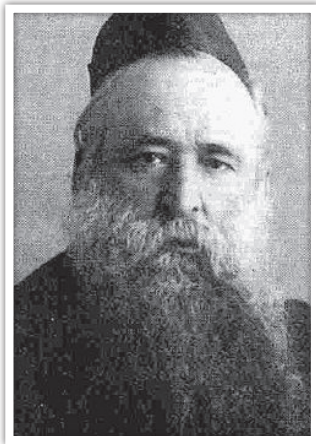
הוא מילמל בפיו כי נפגע בעמוד השדרה. אולם רבינו ניסה להרגיעו, באמרו, שאלמלי קרהו כזאת לא היה מסוגל ללכת ברגליו כלל - ואמנם התאושש האיש תוך זמן קצר ויצא בשלום מן ה"טראומה" ללא - פגע.

רבינו סיפר אח"כ לבנו את השתלשלות המאורע מתחילה ועד סוף באותה שעה שישב בבית הדין והתעסק בסידור גט פטורין מאיש לאשתו כדת משה וישראל. יחד עמו ישבו: הדיין רבי ישי גרינפלד זצ"ל, והר"מ סוויפט זצ"ל, אשר נזדמן אותו יום באקראי לביה"ד (ורבינו כיבד אותו לשבת אצל הדיינים, אם כי הוא לא היה עדיין חבר ביה"ד). מולם מעבר לשולחן ניצבו חמשה בני אדם, הבעל והאשה, סופר הגיטין, ושני העדים. על הספסל ביצע ישבו עוד מספר אנשים קרובי האשה. ברגע מסוים כשפנה ושאל את העדים, אם אכן שמעו כשצויה הבעל לכתוב את הגט לשמה, נשמע פתאום קול פיצוץ מרעיד והבית כולו הזדעזע מיסודותיו. האולם שישבו בו נתמלא עשן. זרם החשמל נפסק והשתרר חושך מוחלט. אבנים גדולות ורגבי עפר נשרו מכל

צד. רבינו זעק אל האנשים, כי הדלת ליציאה החוצה נמצאת בצד צפון בפינה השמאלית, והוא עצמו זחל על ארבע כדי למצוא את הפתח, כשהר"מ סוויפט אוחז בבגדו וזוחל אחריו.

תוך דקות ספורות הגיעו אנשי ההגנה האזרחית לחלצם. ענני האבק והערפל התחילו להתפוגג. כהרף-עין התברר, לא עלינו, שהאשה אינה זקוקה יותר לגט פטורין: בעלה איננו יותר בין החיים, ויש לה דין אלמנה! אחד העדים שכב שרוע על הריצפה ורגלו קטועה. הדיין רבי ישי גרינפלד נשם בכבדות (ועד יומו האחרון סבל, אכן, ממחויבים בריאותיו כתוצאה מאותו מאורע). עוד אנשים אחדים נפצעו קלות. רבינו יחזקאל גופו היה צולע במקצת ואמר שרגלו כואבת.

כשהגיע לביתו כעבור שעה קלה, התברר פתאום שאין מים בדירה, מכיוון שהפיצוץ גרמו להפסקה באספקת המים. בלית ברירה, הזמינה הרבנית עבורו חדר במלון "סטראנד", כדי שיוכל לרחוץ שם מרגבי הבוץ והטיט שדבקו בו, ולהחליף בגדיו. אחר כך ליוה במכונית את הר"מ סוויפט אל מעונו ושב הביתה. כעבור יומיים של מנוחה נעלמו הכאבים שברגלו לגמרי. הוא כינס "מנין" יהודים והלך עמם אל חורבת בית הדין, ובירך שמה בנוכחותם את הברכה "שעשה לי נס במקום הזה" בשם ומלכות.

באותו מעמד גילו להם אנשי הג"א, כי על המקום בו ישב רבינו צנחה אבן במשקל כחצי טון, ולפי הערכתם הוא נפל מכסאו - כתוצאה מן ההדף של הפיצוץ - שניה אחת לפני שהאבן ירדה

על הכסא. כה ניצל. בעקבות דבריהם סיפר אף הוא לבניו, כי בעת נפילתו הציל האולר שהחזיק בכיסו הימני את רגלו ממעיכה מוחלטת. ידית האולר, העשויה משן פיל, נסדקה סדק עמוק מעוצמת המכה, ואילו ברגלו נותרה רק רשימא בעלמא (היה זה אולר יפה שבניו רכשו אי פעם עבורו, והשתמש בו לפרקים לצורך בדיקה "שאלה" בעוף, או לגרידה בכתבי תורתו כשנזקק למחוק תיבה מסוימת). לימים כשהזכיר רבינו את המאורע והנס, ותוך כדי דיבורו ליטף בחביבות את ה"ארבע כנפות" שלבש, הוסיף והתבטא: "אני כשלעצמי לא הרגשתי אז שום פחד. מעודי כאשר אני מתעטף בציצית ואומר את הפסוקים "מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון", ארגיש בבירור שאני נכנס עכשיו לחסות בצל כנפיו של הקב"ה, ושום רע לא יאונה לי. גם באותו מאורע התעטפתי בטלית לפני סידור הג"פ כמנהגי תמיד. חסיתי בצל כנפיו של רבונו של עולם - ואיך אפחד?!"

"יתכן, שזכות זו עמדה לי להינצל מן הפיצוץ" הפטיר.

<< המשך מעמוד 13 | ילקוט הליכות והלכות לימי הפורים

גם ב'מאירי' כתב ששכרות ביום הפורים היא בגדר חיוב, אבל מי שיודע בעצמו שיבטל אחת מהמצוות - יימנע משכרות וכל מעשיו יהיו לשם שמים. מו"ר הגר"מ סירוטה שליט"א, פוסק שאפשר להמשיך את הסעודה ואף להגיע לכלל שכרות, ובלבד שיקרא קודם קריאת שמע, וכשיודע בעצמו שיוכל להשכים קום לפני עלות השחר ולהתפלל ערבית בזמנה (אמנם, במשנה ברורה בסיומן ק"ח כתב: "עד חצות הוא זמן הראוי לערבית לכתחילה"). ולגבי השאלה אם יודע שכשיקום קודם עלות השחר, לא יהיה לו מניין ויצטרך להתפלל ביחידות, לא מצינו שבגלל זה עליו להימנע משכרות, ונראה שאינו בכלל ביטול מצוה שעליו כתבו הראשונים שיימנע משכרות מחשש זה.

עם זאת, פסק הגר"מ סירוטה שליט"א, שהחיוב הוא לאכול את הבשר בסעודת הפורים, ולא דווקא ביום הפורים עצמו, ועל כן מי שממשיך סעודתו אל תוך הלילה שאחר הפורים, אינו צריך להקפיד לאכול את הבשר דווקא לפני שקיעת החמה.

להתפלל לפני שמשתכרים

כתב המשנה ברורה בסי' תרצ"ה, שיש להתפלל ערבית לפני שיגיע לכלל שכרות, ומאידך יש שאלה גדולה אם אחרי תפילת ערבית של ט"ו לפרזים ושל ט"ז למוקפין, אפשר לומר 'על הניסים' בברכת המזון, ולכן הוא מכריע שיברכו ברכת המזון, יתפללו ערבית ולאחר מכן ישובו לסעודה ולשתית היין, שמצוה להרבות בסעודה ובשמחה גם בט"ו.

מהו הדו שיח שהתקיים בין רבי חיים מבריסק לאמרי אמת בוועידת אגודת ישראל?

”ואתה תצוה את בני ישראל...” (שמות כ"א, כ')

במדרש תנחומא (תצוה אות ג') מובא: "א"ר חנינא סגן הכהנים אני הייתי משמש בבית המקדש ומעשה ניסים היה במנורה, משהיו מדליקין אותה מראש השנה לא היתה מתכבה עד שנה אחרת".

ובשו"ת אמרי יושר (לרבי מאיר אריק זצ"ל ח"ב ס' קצה) הביא מדרש זה וכ' והוא פלאי, הרי יש מצוה להדליק את המנורה בכל יום, ואיך קיימו מצוה זו אם היתה דולקת בכל השנה בנס? והש"ת יאיר עינינו בתוה"ק.

ובחומת אנך' (לחיד"א) גם הקשה כן, וכ' ליישב בשם רבי וידאל הצרפתי, שאולי בכל יום היה מחליף פתילה חדשה והדליק אותה מהפתילה הישנה. ובקובץ 'הבאר' (שנה ח' ס' כה, וכן

מובא במקראי קודש חנוכה להגרצ"פ ס' ז), מובא שבועידה הראשונה של אגודת ישראל, שהתקיימה בקטוביץ, התקיים דו שיח בנידון זה בין הרבי מגור האמרי אמת', לבין הגאון רבי חיים סולוביצקי מבריסק, ששאל הרבי מגור את השאלה הנ"ל כיצד קיימו את המצוה היומית של הדלקת המנורה? וענה לו רבי חיים שהגמ' אומרת (ביצה כב. וכן פסק הרמב"ם שבת יב,ב), שמי שמוסיף בשבת טיפת שמן לנר שדולק, חייב משום מבעיר, ולפי"ז אפשר לומר שבבית המקדש הוסיפו קצת שמן במנורה בכל יום, וכך קיימו את המצוה של הדלקת המנורה.

כמה פרשות יש בתורה, חמישים ושלוש או חמישים וארבע?

”ואתה תצוה את בני ישראל...” (שמות כ"א, כ')

בחז"ל לא מופיע סדר הפרשות בשלמותן רק פרשיות אחדות, אולם סיכום מספר פרשיות התורה מובא בחז"ל בזוהר (ויקהל דף רז:) ובתיקוני זוהר (תיקון יט דף לח.). שיש בתורה נ"ג פרשיות, ועל זה נאמר (שיר השירים ד', י"ב): "גן נעול אחותי כלה", והחיד"א (דבש לפי מערכת פ' אות ג) הביא בשם ס' קדמון מכת"י שסימנך (שמות ל"א, י"ח) לוחות 'אבן' גימטריא 'גן'.

ובראשונים פירטו את סדר הפרשיות בשלימותן, ראה רמב"ם (סוף אהבה בסדר התפילות לכל השנה ד"ה המפטיר בנביא) ובאבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות), ובאשכול (ס' כא) ובמחזור ויטרי (ח"ב הל' ספר תורה ס' תקכ"ב)

וידועה הקושיא איך חז"ל נקטו שיש נ"ג פרשיות, הרי לפנינו יש נ"ד פרשיות? ונאמרו בזה כמה תירוצים, והחיד"א (דבש לפי מערכת פ' אות ג) כתב שפרשת "ואתה תצוה" נחשבת פרשה אחת יחד עם פרשת תרומה.

והטעם שנחשבות לאחת, משום שאחז"ל (זוהר פ' פנחס דף רפו ומובא בבעל הטורים כאן) שאמר משה לה' לאחר חטא העגל (להלן ל"ב, ל"ב) "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת", ולכן מתוך כל הפרשיות של חומש שמות, הפרשה היחידה שלא מוזכר משה רבינו היא פרשת 'תצוה', וכדי שלא יבלוט שיש פרשה שלמה מתוך החומש, שמשה לא מוזכר בה, שאין זה מכובד, לכן התחילו את הפרשה באות 'ו' "ואתה תצוה", לרמז לנו שבאמת ב' פרשיות אלו פרשה אחת הן, ובחלק של פר' תרומה הוא מוזכר בתחילת הפרשה.

והנה צ"ע מדוע דווקא במקום זה נשמט שמו של משה, ולא בחלק של פרשת תרומה בתחילת הציווי על המשכן? ועוד יש לעיין שהרי דבריו של משה שאמר "מחני נא מספרך" היו אחר חטא העגל, ובסדר פרשיות התורה, פרשיות תרומה תצוה הן לפני חטא העגל, וצ"ע.

האם היה לאהרן בנים נוספים חוץ מ"נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר"?

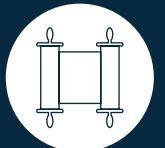
”ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו” (שמות כ"ח, א')

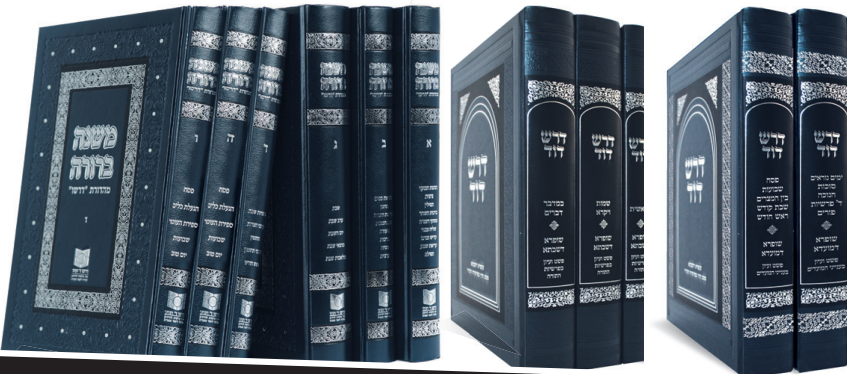
וקשה, מדוע צריך לחזור ולפרט את בני אהרן, הרי כבר כתוב לעיל (ו', כ"ג): "ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר".

וכ' האבן עזרא כאן, "ופירש את שמות בני אהרן, אולי בנים אחרים היו לו חוץ מאלה", לכן היה ה' צריך לומר למשה שרק את הד' בנים האלה הקרב.

- מפני מה צייתה התורה שבגדי הכהונה יהיו "לכבוד ולתפארת" ?
- מה הקשר בין הדלקת המנורה להקטרת הקטורת?
- מדוע נקרא המשכן על שמו של משה?
- מדוע נכפלה פרשת הדלקת הנרות בתורה?

השאלות
בפרשת
השבוע

בחר לך מתנה

מתנה בשווי 320 ש"ח
מסלול מס' 1

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 12X חודשים

סה"כ 240 ש"ח

מקבלים:

סט 'משנה ברורה' מהודר
בהוצאת 'דרשו'

כרטיס להגרלה הגדולה
50.000 ש"ח

מתנה בשווי
320 ש"ח

ארגון 'אחינו' ו'דרשו' מזמינים אותך להיות שותף בזיכוי הרבים, ולזכות מיידית במתנות יקרות ערך:

מגוון רחב של כלי כסף, וכל ספרי 'דרשו' עד לשווי של 1.052 ש"ח

ובנוסף קבל כרטיסי הגרלה להגרלה הגדולה בשווי 50.000 ש"ח.

להלן חלק ממגוון האפשרויות:

להשתתפות וקבלת המתנות מוקד

משמחת

מתנה בשווי 1.052 ש"ח
מסלול מס' 7

בתרומה ע"ס 35 ש"ח לחודש 20X חודשים

סה"כ 700 ש"ח

מקבלים:

- ס'ט 'משנה ברורה' מהודר
- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- ספר 'חפץ חיים'
- הספר החדש 'מועד לדוד'
- גביע יוקרתי מְקַסֵּף
- כף הגשה לעוגה מְקַסֵּף
- סכין לחלות מְקַסֵּף
- 7 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי
1.052 ש"ח

מתנה בשווי 594 ש"ח
מסלול מס' 5

בתרומה ע"ס 25 ש"ח לחודש 18X חודשים

סה"כ 450 ש"ח

מקבלים:

- 'חמשה חומשי תורה' בכרך אחד 'דרשו'
- גביע יוקרתי מְקַסֵּף
- כף הגשה לעוגה מְקַסֵּף
- סכין לחלות מְקַסֵּף
- 5 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי
594 ש"ח

מתנה בשווי 514 ש"ח
מסלול מס' 3

בתרומה ע"ס 20 ש"ח לחודש 18X חודשים

סה"כ 360 ש"ח

מקבלים:

- ס'ט 'משנה ברורה' מהודר
- ספר 'חפץ חיים'
- 'דרש דוד מועדים' 2 כרכים
- סכין לחלות מְקַסֵּף
- 2 כרטיסים להגרלה הגדולה 50.000 ש"ח

מתנה בשווי
514 ש"ח

'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

פעם אחת שאל ההגמון מרגנשבורג את רבי יהודה החסיד: "למה אתם דופקים על הכתלים כשאתם מזכירים את המן?" אמר לו: "כל דפיקות שאנו דופקים, כך השדים דופקים לו בגיהנום"

הלכות וטעמים במנהג התחפושות והכאת המן. וגם: מדוע במגילה לא נזכר שם ה'

הכאת המן

בשעת קריאת המגילה כשמוזכרים את המן נוהגים ל'הכותו' ע"י הקשה בשולחן, או לרקוע ברגלים (שו"ע תרצ יז, משנ"ב שם ס"ק נט).

כתב ב'מדרש אליהו', כשאומרים 'ארור המן' או מזכירים שמו ושם אשתו ומכין, עושה הקב"ה שירגישו ההכאות, כדי שיקבלו צער גדול, יען שכל הבאים לעולם כאילו בימיהם נעשה הנס, לפי שאם נעשתה עצתו - לא היו באים לעולם, לכן כל הבאים לעולם צריכים לצערו, ולכן עושה הקב"ה שירגיש ההכאות בהזכרת שמו (מדרש אליהו מבעל שבת מוסר מגילת אסתר עמוד פא).

כעין זה נכתב בספר אסופות כת"י (ב'התורה והחיים' גודמן עמוד 121):
"פעם אחת שאל ההגמון מרגנשבורג את רבי יהודה החסיד: 'למה אתם דופקים על הכתלים כשאתם מזכירים את המן?'. אמר לו: 'כל דפיקות שאנו דופקים כך השדים דופקים לו בגיהנום'. אמר לו: 'מנא לך?'. אמר לו: 'בא וארא!'. הלך עמו והראהו בפתח גיהנום, וראהו שהכוהו, פתח ההגמון ואמר: 'אילו הייתי אצלכם הייתי מסייע לכם להכותו!'.
טעם אחר: דכתיב (שמות י"ז, י"ד): "מחה תמחה את זכר עמלק", וכן כתוב (במדבר כ"ד, י'): "תמחה את זכר עמלק", ו'מחה' מלשון הכאה, ועל ידי שמכים אנו מוחים את המן, שהוא מזרע עמלק (שו"ע שם יז).

טעם אחר: מכים בשביל התינוקות שלא יודעים לומר 'שם רשעים ירקב', כי חייבים אנו לומר כן כשמוזכרים רשע, כדאיתא בירושלמי (פ"ד דמגילה): "כי הוי מטי להמן בפורים אמר ארור המן וארורים בניו, לקיים מה שנאמר (משלי י, ז) 'שם רשעים ירקב'" (ספר המנהגים לרבינו איזיק טירנא בהגה"ת המנהגים פורים אות נה).

טעם אחר: כתב החת"ס: "ונראה לי הטעם להרעיש ולבלבל אוזן השומעים, שלא ישמעו שם זה המחוי האגדי". ובשור"ת מילי דאבות (ח"ג סימן יג) הוסיף לבאר מרבו החת"ס, דהקשה שמעולם לא זכה עמלק שיזכר שמו כ"כ פעמים רק ע"י קריאת המגילה... וא"כ לא נמחה שמו וכו', ולכן אנו מרעישים ומקשקשים לומר, 'אני איני רוצה לשמוע שם זה כלל, אבל מה נעשה ההכרח עלי. והכל הוא להראות שאין אנחנו רוצים לשמוע שם זה (החת"ס בהג' על השו"ע סי' תרצ כ)'.
טעם אחר: דכתיב במגילה נ"ד פעמים 'המן', ובא רמז 'מחה תמחה' שנ"ד פעמים תמחה אותו כמנין 'תמחה' עם הכולל (אגרת הלכות).

טעם אחר: לפי שראו חכמים אורך הגלות, וחששו שמא יקום מלך מאומות העולם וירצה לגזור גזרות רעות כגזירת המן, לכן הנהיגו זה הפרסום בשמחה ובהפלגה [ברחובות ובשווקים], למען ישמעו הגויים קול רעש גדול ודברים משונים, וישאלו על מה ראו ככה ומה הגיע אליהם, ויגידו להם ענין המן וייקחו מוסר (מחזיק ברכה לחיד"א קונ"א לסימן תרצ).

הטעם שבקריאת המגילה לא נזכר שם השם

לפי שכל נס פורים לא היה נס גלוי, כמו יציאת מצרים שנשתנו טבעי בראשית, אלא הכל היה בדרך הטבע, כל מעשה המגילה נמשך י"ב שנים, וכל מעשה בפני עצמו היה נראה כטבעי לגמרי, ורק בסיום הי"ב שנים ראו שהיתה יד שכייונה את הכל, ורק הקב"ה סיבב הדבר שיצא הנס, לכן שמו מוסתר, (תשובות הגאונים שערי תשובה סימן כא ספר האשכול ח"ב עמוד כ).

טעם אחר: לפי שהדת ניתנה להיכתב גם בספרי מדי ופרס, ובזיון שיכתב שמו של הקב"ה בספרם (מרדכי שבת סימן שצו הובא בט"ז שלד א). יש שכתבו שהוסיפו שחששו שיתכוונו לאלילים שלהם.

מנהגי יום הפורים

נוהגים להתחפש בתחפושות בפורים (שו"ע תרצו ח), ואינו חיוב אלא מנהג ישראל ומכוון שמנהג ישראל דינא - אין לבטל מנהג זה.

רמז לתחפושת מהתורה: דאמרינן בגמרא (חולין קלט, ב): "אסתר מן התורה מנין, שנאמר (דברים ל"א, י"ח): 'ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא'", מכאן רמז להסתרת הפנים בפורים (טעמי המנהגים תתצב, בשם בני יששכר).

טעמים למנהג זה

א. לפי שהנס היה מלוכש בדרך הטבע, ע"כ מכסים את הפנים שלא יראו בגלוי, כלומר שהמאורעות שמסופר במגילה היו י"ב שנים, והיו נראים כדרך הטבע, ורק בסיומם התברר שהיתה יד ה' שכיוונה את כל המהלך.

ב. זכר למרדכי שיצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור (כנה"ג, הובא בא"ר תרצו טו).

ג. זכר למפלת ושתי, שהייתה על ידי תחפושת - שבא גבריאל ועשה לה זנב (א"ר תרצו טו).

ד. לזכר פחד היהודים אשר נפל עליהם ורבים מהם היו מתיידיים [נעשו יהודים] (שפת אמת לקוטים מגילת אסתר)

ה. יש שכתבו טעם לדבר ע"פ דברי התוס' (ר"ה ג, א ד"ה וישמע הכנעני), שהביא את המדרש שמסופר שעמלק התחפש כשבא להילחם עם ישראל במדבר, וכן עשו העמלקים במלחמה עם יהושפט (דברי הימים כ, א), זכר לזה אנו מכסים את הפנים (הוספת קצות השולחן ח"ג).

ו. לפי שיש עניים שמתביישים לבקש צדקה בגלוי, וכאשר יתחפשו ולא יכירום - יוכלו לבקש ולקבל צדקה (פורים וחודש אדר לר"צ כהן עמוד צו, גינת ביתן, אוצר המנהגים).

ז. לפי שתחפושת מוסיפה שמחה גדולה (אוצר המנהגים).

ח. לפי ששנאת עמלק שהוא מצאצאי עשיו, נובעת מזה שיעקב לקח את הבכורה מאחיו במרמה, על ידי שהתחפש לעשיו, ובפורים אנו מתחפשים ומראים להם, שהברכות היו ראויות ליעקב ולא גנבם ממנו (ספר התודעה פרק עשירי).

ט. מתחפשים בבגדי גויים, על דרך שאמרו חז"ל "עד דלא ידע", כמו כן בין המתחפשים אין לדעת מיהו זה, האם גוי הוא או יהודי (ספר תודעה פרק עשירי).

י. לפי שחלק מהאישים הנזכרים במגילה, פרושה על פניהם כעין מסכה המכסה את פרצופם האמתי, אליהו התחפש לחרבונא (כמבואר בפרקי דר"א פרק נ ובילקוט ס' תתרנט), כמו כן שקם המלך בחמתו ממשתה היין (אסתר ח, ו), באו מלאכי השרת ונדמו כאנשים והחלו לקצץ את האילנות, והסבירו למלך שהדבר נעשה בפקודת המן (כנסת יחזקאל).

יא. יש שביארו על פי מה שאמרו חז"ל (מגילה יב, א): "הם לא עשו אלא לפנים", שהשתחוו לפסל בימי נבוכדנאצר, "אף הקב"ה לא עשה אלא לפנים", ע"כ בזמן השמחה בפורים, מתחפשים במלבושים שונים ולא ניכר הפנים של מי הוא (ליקוטי מהרי"ח בשם בני יששכר חודש אדר מאמר ט ס' י, שמביא בשם מהר"ם חגיז).

האם סומכים על פיקוח ממשלתי שאסור לערב חלב טמא?

והאם ניתן להשגיח ע"י מצלמות אבטחה?

כיון שיש מציאות, אפילו רחוקה, שיביא הגוי חלב טמא ממקום אחר - גזר חכמים לאסור.

עוד האריך מו"ר בספרו 'שאלת משה' שיעור כ"ב - כ"ז מגדולי הפוסקים, שמתקופת הפר"ח שכולם הסכימו לאסור חלב עכו"ם, גם כשאין חשש שעירבו חלב טמא, המהר"ש אבהב ב'ספר הזכרונות', ובספר 'תשובות הגאונים' ו'מעשה רב', מעיד שהחכם צבי מינה משגיחי כשרות שיראו את החליבה, וכן האריך ה'ברכי יוסף' שנהגו להחמיר בזה וכן האריך ה'פתח הדביר'.

עוד כתב מו"ר שליט"א (בסוף שיעור כ"ט), שיתכן שבזמנינו גם להפר"ח יש לאסור, כיון שיש אפשרות להביא חלב טמא מרחוק ע"י קירור.

ד. פקוח ממשלתי - החזו"א (סי' מ"א סק"ד) כתב, דכשיש פקוח ממשלתי יש מקום לומר שמותר כדין יושב שיכול לראות, שהגוי מיוחד לערב, כיון שצפויים לעונש על הזיוף. ותמך יסודו ע"פ הפר"ח שהתיר כשאין טמא בעיר, ודחה דברי החת"ס שאוסר. ולמה שנתבאר ה'חכמת אדם' הכריע לאסור בחשש רחוק נגד הפר"ח, ורבו האוסרים, ובספר 'דברי ישראל' (סי' ט"ז), העיד בשם החזו"א שלא התיר רק לקטנים ולילדות הזקוקות לכך. וכ"כ בספר 'קרינא דאיגרתא' (ח"ב סי' קכ"ג) שהחזו"א התיר רק בזמן המלחמה, שלא היה מצוי חלב, והתיר לחלושים להשתמש באבקת חלב מטעם פקוח ממשלתי, אבל בלא זה אסור. ה'אגרות משה' (יו"ד ח"א סי' מ"ז) כתב שמעיקר הדין אפשר להקל בפקוח ממשלתי, אבל לבעלי נפש ראוי להחמיר וכן נוהג לעצמו. וידוע שפעם הביאו לו לחלב ע"פ הוראתו, ולאחר ששתה נודע לו שלא היתה השגחה בחליבה, ומיד עמד והקיא את החלב שלא להיגעל במאכלות אסורות.

אסורות.

וכבר נתבאר דעת רוב הפוסקים דלא כהפר"ח.

מעשה נורא בענין זה: הביא מו"ר שליט"א (בשיעור ל'), מעשה ממרה"ץ הלוי דינר שהיה שולח בכל יום שני בחורים לראות את החליבה. יום אחד אחרו והגיעו לאחר החליבה, ומ"מ לקחו שני בקבוקים עבור הקטנים הזקוקים לחלב. כשבאו וספרו זאת למהר"ץ זצ"ל אמר להם שיחזירו את הבקבוקים, כדי שידע בעל המחלבה שאינם משתמשים בכזה חלב. בעל המחלבה כעס עליהם, וכשבא אליו המהר"ץ בעצמו, החל לצעוק שלא ייתן לו יותר חלב. הסביר לו הגאון זצ"ל בנעימה שאין להם חשד כלפיו, רק שבימים קדמונים היו גויים שערבו חלב טמא. אז לקח אותו הגוי הצידה ואמר לו, שחכמים של עם ישראל צדקו, שהוא מערב חלב טמא, וכשבדקים את החלב בפקוח בודקים לפי אחוזה שומן, לכן מערב חלב חזיר ומוסיף מים כפי אחוז השומן, וע"י זה לא מועיל בבדיקה...

ה. מצלמות - בענין מצלמות נחלקו פוסקי זמנינו. והנה להפר"ח, כשיש סבירות שלא ערבו - מותר, א"כ ודאי יועיל. אך לדעת רוב הפוסקים שחלקו עליו, יש לדון במצלמות האם נחשב כמו שראה בעצמו או שזו רק הוכחה, וגם יש חלוק בין אם מסתכלים במצלמה בשעת החליבה או רק אח"כ. ודעת מו"ר שליט"א להחמיר בזה, כיון שיש אפשרות זיוף במצלמות, וגם יש לחוש שלא יביטו בשעת החליבה, ויש שהקלו בזה. וכל אחד יעשה כדעת רבותיו. **מטרנה חלב ישראל -** עוד יש לעורר, שברוך השם בימינו יש מטרנה לתינוקות בהכשר מהודר חלב ישראל, וחשוב להקפיד על כך, וכמו שפורר מו"ר שליט"א בהקדמתו שחשוב להאכיל את התינוקות מזון כשר, כדי לשמור על קדושתם. וראוי לבקש בבתי יולדות שיתנו מטרנה חלב ישראל.

מבואר במשנה (דף לה:): שחלב שנחלב על ידי גוי ואין ישראל רואהו, נאסר באכילה, מחשש שמא עירב בו הגוי חלב טמא, ולהלן (דף לט:): מבואר, שאם ישראל רואהו מותר באכילה, ואפילו אם יהודי יושב ליד העדר של הגוי, ויש בעדר של הגוי מינים טמאים, מותר לשתות את החלב שהביא הגוי, אף שבמצב שיביא אינו רואה, כיון שכשיעמוד יכול לראות, הגוי מיוחד לערב מינים טמאים.

והנה בזמנינו החליבה מתבצעת ברוב המקומות על ידי פועלים גויים, ולכן צריך השגחת ישראל על החלב.

חליבת גוי כשאין בהמה טמאה, או בפקוח החוק או מצלמות:

דנו הפוסקים האם כשאין בעדר חלב טמא, ושומר יהודי בחוף שלא יכניסו חלב טמא, מועיל להתיר את החלב של הגוי, ומה הדין כשאין באזור בכלל חלב טמא? עוד דנו האחרונים, האם כשע"פ חוק אסור לערב חומרים זרים בחלב, ואם יתפסו בפקוח שערבו חלב טמא ישללו להם את הרשיון לשווק, האם זה נחשב פקוח שמחמת כן פוחדים לערב חלב טמא? וכן בזמננו עם פיתוח הטכנולוגיה - יש אפשרות להתקין מצלמות ברפתות ובמקומות החליבה.

ובכן, נחלקו פוסקי זמננו האם יש לראות זאת כ"ישראל רואהו" וכך להתיר חלב גוי או לא? ובעיקר הנושא לגבי חליבה בשבת במשקים של נכרים, או יהודים שאינם שומרי תורה, וקשה להעמיד משגיח משך השבת, לכן יש שרוצים לסמוך על המצלמות כמו "ישראל רואהו", ועכ"פ שיהיה פחד לערב

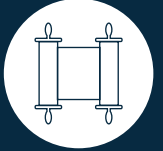
מין טמא, שמא יתפסו אותו, וכמו שמועיל בישראל שיכול לראותו גם כשאינו רואהו בפועל. בכל זה האריך מו"ר הגרש"מ קליין שליט"א בספרו 'שאלת משה' חלב עכו"ם, ונבאר את יסודות הדין בתמצית:

חליבת גוי בבהמת ישראל, האם נחשב חלב עכו"ם:

א. תחלה יש לבאר, שנחלקו הקדמונים האם גזירת חז"ל בחלב גוי, זה רק בבהמת גוי אבל בבהמת ישראל לא גזרו חכמים, רק כשיש חשש שהגוי החליף יש לאסור, אבל אם אין סבה שיחליף כשאין לו רווח מזה לא נאסר? או שגם חליבת גוי בבהמת ישראל בכלל תקנת חז"ל לאסור חלב גוי? - דעת ה'אסור והיתר' שגם בבהמת ישראל יש את התקנה לאסור, ואלו ה'תרומת הדשן' בהגהות 'שערי דורא' מחלק בין חליבת גוי בבהמת ישראל לחליבת גוי בבהמת גוי, ודעת הרמ"א ביו"ד קט"ו והט"ז דאין להקל רק אם ראו לפחות מקצת החליבה, והש"ך מקל בדיעבד גם כשלא ראו את החליבה, אם יש סבירות שלא החליף הגוי.

ב. כשאין בהמה טמאה בעדר: מבואר בפוסקים סי' קט"ו, דגם כשאין בהמה טמאה בעדר, צריך שמירת ישראל שלא יכניסו חלב טמא, וע"י ט"ז וש"ך מה שנחלקו בצורת השמירה כשאין דבר טמא.

ג. כשאין חלב טמא בעיר: ה'פרי חדש' מחדש דבעיר שאין בה בכלל חלב טמא, או שהחלב הטמא יותר ביוקר, שאין סבה לגוי לערבו, מותר לשתות חלב גוי, וה'בית מאיר' נחלק עליו, והוכיח מדברי הרשב"א שתקנו חכמים בצורה קבועה לאסור חלב עכו"ם, וגם כשאין סבירות שערב חלב טמא יש לאסור, וכן דעת החת"ס שיש בזה איסור גמור מדרבנן, וגם כשאין חשש שעירבו דבר טמא, וה'חכמת אדם' כתב דאף שלא נאסר החלב באיסור גמור, רק מחשש שעירבו חלב טמא, מ"מ גם כשאין חלב טמא בעיר - יש לאסור,

האם מותר ללבוש חליפה על הכתפיים ברשות הרבים? האם יש איסור 'הוצאה' בהתקנים ליישור שיניים? והאם מותר לחלל שבת כדי לשלוח בקשה לצדיק שיתפלל על חולה?

מהלכות 'הוצאה' הנוגעות לביגוד

- הלבישת בגד בשבת ברשות הרבים, מותרת רק כדרך לבישה. ולכן, לדוגמה, אסור ללכת ברשות הרבים כאשר הראש עטוף בטלית, ושאר הטלית אסופה על כתפיו.
- אסור לאסוף את שולי הטלית כלפי מעלה ברשות הרבים, ולהחזיקם על הכתפיים או בידיים, כאשר הדבר אינו נעשה לשם יופי הלבישה, מייפה את הלבישה.
- אולם, בגד שיש בו שרוולים, כגון חליפה - מותר לאסוף את חלקו התחתון ולהחזיקו בידיים, וכדומה, אף כאשר הדבר נעשה במטרה שהבגד לא יתלכלך, ואינו מייפה את הלבישה.
- לבישת חליפה על הכתפיים, ללא הכנסת הידיים לשרוולים, בשבת ברשות הרבים - מותרת במידה וכך נהוג במקום.
- צעיף - על אף שאינו מכסה את רוב הגוף, ואין מכניסים בו שרוולים וכדומה - מותר להתעטף בו ברשות הרבים בכריכה סביב הצוואר בלבד, כיון שזוהי דרך הלבישה המקובלת.
- חפץ שאין בו חשיבות המונח בתוך בגד, דהיינו לא בתוך כיס רגיל, אלא בתוך חלל התפור בביטנת הבגד וכדומה - אין בו איסור 'הוצאה', כיון שהוא טפל לבגד, ומותר לצאת עם הבגד לרשות הרבים.
- דבר המחובר לבגד, אך אין דרכו להיות מחובר לבגד ואין בו תועלת ללבישת הבגד, אסור לצאת עמו בשבת לרשות הרבים. אולם, דבר שדרכו להיות מחובר לבגד, מותר לצאת עמו, כשמחובר היטב.
- טלית גדול וטלית קטן - חוטי הציצית שבהן נחשבים כנוי לבגד, ולכן מותר ללובשן ברשות הרבים; ואף בלילה, שהוא זמן פטור מציצית.
- תווית של שם יצרן או של הוראות כביסה התפוררה לבגד, וכן תווית של אישור מעבדה לבדיקת שעטנז המוצמדת היטב לבגד, אשר אין בדעתו להסירן - מותר לצאת עמהן בשבת לרשות הרבים.

איסור 'הוצאה' בפריטים שונים

- יציאה בשבת לרשות הרבים עם התקנים ליישור שיניים - 'רסן' או 'פלטה' - נחלקו הפוסקים אם מותרת. והתקן המורכב מ'קוביות' מתכת הדבוקות לשיניים - לכל הדעות מותר לצאת עמו.
- בעבר היתה רווחת רפואה סגולית של נשיאת 'קממע'. הצלחת הריפוי בעזרת הקממע היתה נזקפת לזכות כותב הקממע, ולחילופין, לזכות הקממע, כאשר לאחר שלוש הצלחות מסויימות, היה נחשב כותב הקממע, או הקממע עצמו ל'מומחה'. המשמעות ההלכתית של 'מומחיות' זו היא, שנשיאת הקממע בשבת ברשות הרבים, מותרת.

'דרכי האמורי'

- חלק מ'חוקות הגויים' האסורים, מוגדרים כ'דרכי האמורי', והם - מעשי הבל ומנהגי שטות, שאין בהם הגיון, ולא הסבר טבעי כיצד הם פועלים.
- דבר מדרכי האמורי שיש בו משום רפואה, אין איסור לעשותו - הן ברפואה טבעית, והן ברפואה סגולית, כגון 'לחש'; כאשר מדובר בדבר שניכר כי נעשה לשם רפואה.
- הפוסקים דנים בנוגע לחילול שבת כדי לשלוח בקשה לצדיק שיתפלל על חולה מסוכן; דעת רוב הפוסקים לאסור, ויש שהתיר 'אמירה לגוי' לשם כך.